

Ці ёсць будучыня ў мастацтва плаката?

СТАР. 4

Заскочыць на п'едэстал? Лёгка!

СТАР. 5

Крэўскі замак у 3D-фармаце

Выдаецца з 9 жніўня 1917 г.

■ Бліжэй да людзей

КАМУНАЛЬНАЯ ГРАМАТНАСЦЬ РАСЦЕ,

або Чаму колькасць зваротаў грамадзян у сферы ЖКГ зменшылася на 9%

За студзень—верасень 2014 года ў арганізацыі сістэмы жыллёва-камунальнай гаспадаркі і Мінжылкамгас паступіла крыху больш за 63 тысячы зваротаў ад грамадзян і юрыдычных асоб. Гэта на 9% менш, чым за аналагічны леташні перыяд. Пра гэта карэспандэнт БЕЛТА паведаміў начальніку упраўлення па працы са зваротамі грамадзян і сродкамі масавай інфармацыі Міністэрства жыллёва-камунальнай гаспадаркі Сяргей АДУЕНКА.

Фота БЕЛТА

«Колькасць зваротаў знізілася ва ўсіх рэгіёнах», — адзначыў Сяргей Адуенка. Колькасць паўторных зваротаў зменшылася на 10,4%. Пры гэтым на 17,9% павялічылася колькасць зваротаў, якія паступілі ў цэнтральны апарат міністэрства, — у асноўным за кошт зваротаў па пытаннях кансультацыйнага характару, у тым ліку па пытаннях жыллёва-прававых адносін і прыватызацыі жылля.

На 22% знізілася колькасць перанакіраваных для разгляду зваротаў з вышэйстаячых арганізацый. Усяго было перанакіравана 7 тыс. 828 зваротаў.

Найбольшая колькасць зваротаў грамадзян прыпадае на пытанні эксплуатацыі і рамонту жыллёвага фонду — 48,9%, кансультацыі, тлумачэнні па розных пытаннях — 28,5% (у тым ліку пытанні аплаты жыллёва-камунальных паслуг — 6,6%), добраўпарадкавання — 19%. У цэлым па сістэме Мінжылкамгаса адзначаецца нязначны рост зваротаў па пытаннях эксплуатацыі ліфтаў, ацяплення, бытавога шуму і шуму ад работ інжынерных сістэм, перапланіроўкі жылля, утрымання безнаглядных жывёл, функцыянавання ўнутрыдамовай каналізацыі, аказання рытуальных паслуг. Пры гэтым зменшылася колькасць зваротаў па пытаннях правядзення капітальнага рамонту, рамонту дахаў і ўнутрыкватэрнага абсталявання.

З агульнай колькасці разгледжаных пісьмовых і электронных зваротаў 55% зваротаў задаволены, па 37,2% дадзены тлумачэнні. У 15-дзённы тэрмін разгледжана 65% зваротаў, на працягу 30 дзён — 24,7%, звыш 30 дзён — 10,3%.

Колькасць запісаў, пакінутых грамадзянамі ў кнігах заўваг і прапанов арганізацыі сістэмы ЖКГ, за студзень—верасень знізілася на 11%. Усяго грамадзяне пакінулі 7 тыс. 273 запісы, з іх 67,5% — заўвагі і прапановы, 32,4% — падзякі і іншыя пытанні, якія не адносяцца да кампетэнцыі арганізацыі.

«Мы працягваем весці тлумачальную работу сярод насельніцтва, павышаючы яго камунальную граматынасць: праводзім сустрэчы, прамыя тэлефонныя і гарачыя лініі, прыёмы грамадзян, публікуем матэрыялы ў СМІ», — адзначыў Сяргей Адуенка. Кіраўніцтва арганізацыі сістэмы Мінжылкамгаса правяло 40 тыс. 439 асабістых і выязных прыёмў грамадзян, падчас якіх прынята 16 тыс. 757 чалавек, праведзены 1 тыс. 582 прамыя тэлефонныя лініі.

І зусім не холадна!

ЦЫТАТА ДНЯ

Міхаіл МЯСНІКОВІЧ, прэм'ер-міністр:

«Праект прагнозу сацыяльна-эканамічнага развіцця краіны на 2015 год дапрацаваны з улікам ускладнення знешніх выклікаў. У цэлым улічана сур'езнае запаволенне інвентыцыйнай эканамічнай актыўнасці ў рэгіёне, прапануюцца меры, якія дазваляць кампенсаваць страты беларускай эканомікі. Эксперты лічаць, што сітуацыя складаная, даўгачасовы характар. Мы павінны разумець, што ўсе дзяржавы ў цяжкім становішчы. Ім, нават брэнчэлівым, не да чужых праблем. Усе з'яўляюцца самі, не спрачаючы сітуацыю. У выніку карцёркіроўкі ў дапрацаваным праекце прагнозу тэмпы росту ВУП Беларусі закладзены на ўзроўні 100,2-100,7%. Зыходзячы з прагназуемага ўзроўню прадукцыйнасці працы, разлічаны тэмпы рэальнай зарплат да 101,4%. У цэлым рэальныя набытыя грашовыя даходы вырастуць да 1,5%. У дапрацаваным прагнозе захаваўся звышны параметр інфляцыі ў 12%».

Курсы замежных валют, устаноўленыя НБ РБ з 25.11.2014 г.

Долар ЗША	10790,00 ▲
Еўра	13380,00 ▼
Рас. руб.	242,00 ▲
Укр. грыўня	714,57 ▲

Фота Аляксандра КЛЕЦЬКОЎА

■ Анатомія жыцця

Танна і сярдзіта

Да ўдзелу ў масавых распродажах пачалі далучацца і айчынныя вытворцы

Каб прыцягнуць пакупнікоў, дастаткова напісаць слова «зніжкі». Абяцанне «амаль халявы» прыцягвае нават тых, хто не збіраўся нічога набыць. Гэтым спажывецкім інстытэнтам і карыстаюцца арганізатары сезонных распродажаў. На мінулым тыдні «джынсы па 100 тысяч» у сталічным Палацы мастацтва на Казлова сабралі на вуліцы даўжэзную чаргу. Гэты ажыятаж зацікавіў: раптам на падобных акцыях сапраўды можна знайсці добрыя рэчы? Нашы карэспандэнты наведлі адзін з распродажаў, каб даведацца, які асартымент прапануюцца прадаўцы і чаму ім выгадна танна збываць адзенне.

У памяшканні, дзе патэнцыйных пакупнікоў чакалі «джынсы па 100», на той збраўся хутка. Па размове жанчын, якія сталі за мной, даведлася, што яны ўжо закупіліся на мінулым распродажы, але ўсё роўна вырашылі зайсці сюды. Каб нічога не прапусціць.

— Што тут прадаюць? — пытае ў чаргі бабуля і, не пачуўшы адказу, моўчкі далучаецца да натоўпу.

Нарэшце нас пускаюць у фая Палаца культуры буйнога сталічнага прадпрыемства — імправізаваную гандлёвую залу. Працяскаюся да вешалак з таварам. Кошт адзення для беларускага вока нязвыклы. Каб набыць зімовы капялюш ці кашулю, хопіць 50 тысяч.

СТАР. 3

■ Надвор'е

І ЗІМА «ЗАГРУКАЛА» Ў ДЗВЕРЫ...

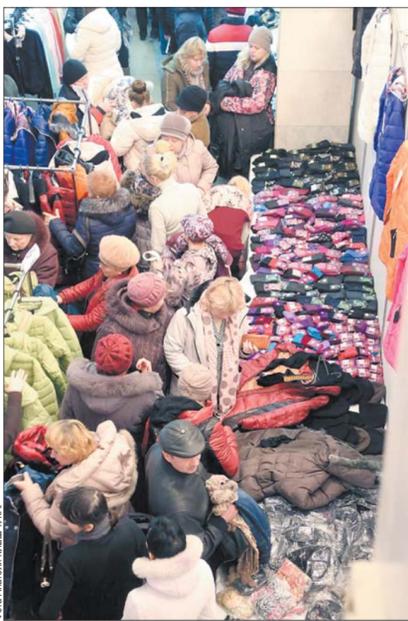
На выхадныя ўначы чакаецца да мінус 15

У бліжэйшыя дні тэрыторыя нашай краіны трапіць пад уплыў ускраіны халоднага антыцыклону з цэнтрам над Ніжнім Паволжам. Таму ў аўторак будзе пераважна без ападкаў, толькі ў Брэсцкай і Гродзенскай абласцях пройдзе снег і мокры снег, паведаміла спецыяліст Рэспубліканскага гідрометцэнтра Мінпрыроды Вольга ФЯДОТАВА.

Уначы і раніцай месцамі па краіне слабы туман, на дарогах — галалёдзіца. Максимальная тэмпература паветра ўдзень будзе вагацца ад мінус 4 да плюс 1 градуса. У сярэдзіну дня ў асобных раёнах чакаецца невялікі снег, а ў чацвер увогуле будзе без ападкаў. На асобных участках дарог захаваецца галалёдзіца. У ноч на сераду і чацвер прагназуецца мінус 2-10 градусаў, на ўсходзе — да 13 марозу. Удзень — 1-8 градусаў ніжэй за нуль. У пятніцу і суботу таксама істотных ападкаў не прабачыцца, аднак на асобных участках дарог будзе даволі слізка. Стане яшчэ халодней. Тэмпература паветра ўначы складзе 6-13 марозу, пры праясненнях — да мінус 15 градусаў. А ўдзень у гэтыя два дні марозы будуць трымацца на ўзроўні мінус 2-9 градусаў.

Паводле доўгатэрміновых прагнозаў айчынных спецыялістаў, і ў нядзелю захаваецца такі тэмпературны фон амаль на ўсёй тэрыторыі краіны. Без істотных ападкаў, толькі па паўднёвым захадзе пройдзе кароткачасовы снег. Менавіта там у нядзелю будзе крыху цяплей, калі ўначы прагназуецца мінус 3-5 градусаў, а ўдзень — каля нуля.

Сяргей КУРКАЧ.

Фота Аляксандра КЛЕЦЬКОЎА

ХРОНІКА АПОШНІХ ПАДЗЕЙ

Каля 40 дзяржаў маюць намер стварыць зону свабоднага гандлю з ЕАЭС

Пра гэта заявіў спікер Дзярждумы Расіі Сяргей Нарышкін, выступаючы на міжнароднай канферэнцыі «Прэзідэнт. Парламент. Інтэграцыя». «Еўразійскі выбар зрабілі ўжо 5 дзяржаў СНД, і яшчэ каля 40 краін свету афіцыйна выказалі жаданне стварыць зону свабоднага гандлю з нашым інтэграцыйным аб'яднаннем», — паведаміў Нарышкін. Ён заклікаў бацьчы у стварэнні ЕАЭС «не ўлічваць пагрозы», а «унікальны шанец, у якім страціліся зацікаўлены народы і Еўропы, і Азіі, і свету ў цэлым».

Абама прапанаваў Хілары Клінтан на ролю прэзідэнта

Прэзідэнт ЗША Барак Абама лічыць, што з былога дзяржсакратара краіны Хілары Клінтан атрымаецца «выдатны прэзідэнт». Пра гэта ён заявіў у інтэрв'ю тэлеканалу ABC. Па словах Абама, ён рэгулярна мае зносіны з ёй і лічыць яе сябрам. «Яна не ва ўсім згаджаецца са мной. Але, як вы ведаеце, калі вылучаеш сваю кандыдатуру на пасаду прэзідэнта, можна адстойваць свае ўласныя пазіцыі», — сказаў прэзідэнт. Амерыканскі лідар заявіў, што ён вельмі зацікаўлены ў тым, каб наступным прэзідэнтам стаў прадстаўнік яго Дэмакратычнай партыі. «Так што я збіраюся зрабіць усё, што ад мяне залежыць, каб быць упэўненым у поспеху кандыдата (ад дэмакратаў)», — сказаў ён. Прэзідэнт, аднак, выказаў здагадку, што яго роля ў наступнай выбарчай кампаніі не будзе мець вялікага ўплыву. «Я лічу, амерыканскі народ ужо хоча адчуць пах новага аўтамабіля. Сваёго ўласнага — яны хочучь сядзець за рулём чагосьці іншага. Не з такім вялікім прабагам, як у мяне», — дадаў ён.

Войскі ЗША застануцца ў Польшчы і Прыбалтыцы

Войскі кантынгент ЗША ў 2015 годзе застанецца ў Польшчы і краінах Прыбалтыкі з-за «расійскай агрэсіі». Пра гэта, як паведаміла агенства Reuters, заявіў у Вільнюсе кіраўнік еўрапейскага камандавання арміі ЗША генерал-лейтэнант Фрэдэрык Ходжэс. Амерыканскія ўзброеныя сілы будуць знаходзіцца ў Лівне, Эстоніі, Латвіі і Польшчы да таго часу, пакуль будзе неабходна стрымліваць расійскую агрэсію, адзначаў военачальнік. З красавіка гэтага года тут раскватраваны 600 амерыканскіх дэсантнікаў. Першапачаткова планавалася, што амерыканскія салдаты прабудуць на тэрыторыі Польшчы і прыбалтыйскіх дзяржаў да канца 2014 года.

ПАДРАБЯЗНАСЦІ

Хлеб і аліўкавы алей выратуюць сэрца?

Супрацоўнікі ўніверсітэтаў Глазга і Лісабона высветлілі, як можна знізіць рызыку сардэчна-жыльнага прыступу ўсяго за шэсць тыдняў. Сакрэт просты: трэба макаць хлеб у аліўкавы алей, піша The Daily Mail. Тэсты і аналізы паказалі: рэгулярнае спажыванне алею палепшае працу сімвалічных сігналаў, звязаных з паніжанай рызыкай ішэмічнай хваробы сэрца. Прыкладна 4 чайныя лыжкі алею (20 мілілітраў) у дзень — дастаткова, каб знізіць рызыку сардэчна-жыльнага прыступу. І, калі алей не паддаваецца ў якасці запраўкі для салаты, у яго можна проста макаць хлеб. Па біямаркерах удалося зразумець, што прыём аліўкавага алею знізіў рызыку ішэмічнай хваробы (паказчыкі «1» і вышэй — наўнасць хваробы, паказчыкі «-1» — сасуды здаровыя). Пры гэтым іншыя паказчыкі накіталі ўзроўню халестэрыну не мяняліся. Акрамя фенольных злучэнняў, пазытыўны эфект маюць і тлустыя кіслоты амега-6. Гэтыя кіслоты блакуюць рэакцыю цела на запаленне пры хранічных хваробах, артрыце і сардэчных хваробах. А яшчэ амега-6 зніжае ціск і палепшае суданосны карысны і шкодных тлустых у цэле.

КОРАТКА

Еўрапейскі банк рэканструкцыі і развіцця (ЕБРР) прадаставіў Беларуску народнаму банку (БНБ) сіндыкаваны крэдыт у памеры да \$12 млн.

Моднае дэфіле 15 калекцый беларускіх дызайнераў-пачаткоўцаў адбудзецца сёння, 25 лістапада, у Парыжы ў Пасольстве Беларусі ў Францыі.

Мінскі міжнародны калянд-ны фестываль ўпершыню пройдзе ў сталіцы каля Палаца спорту з 12 снежня па 10 студзеня. А ў навагоднюю ноч кіраш будзе працаваць без перапынку.

Рыбак з Ваўкавыска Сяргей Савасцяняў злавіў у мінулы нядзелю на Хацькаўскім вада-сховішчы самы вялікі ў сваім жыцці ўлоў — таўсталобка вагой у 27,6 кг.

Волькаўскі, ВУ

■ На вастрыі

«Я НЕ ХАЧУ, КАБ У МЯНЕ ЗАБРАЛІ СЫНА»

Маці-адзіночка, былая сірата, не можа дамагчыся належнага ёй сацыяльнага жылля

Каб суцішыць хваляванне, Алена Панкавец штохвілінна паправае валасы і цярпець рукі. Яна ўжо не першы раз распаўяе сваю гісторыю, але голас яе пры гэтым усё яшчэ дрыжыць. У 12-гадовым узросце Лену забралі ў школу-інтэрнат. Яе мама піла, а бацька загінуў, калі дзяўчыны было тры месяцы. Праз два гады інтэрнат закрылі, і дзяўчына паўстала перад выбарам: альбо вяртацца да маці, дзе ўмовы жыцця былі немагчымыя, альбо, калі суд пазбавіць маці праваў на дачку, адправіцца ў дзіцячы дом. Лена выбрала другі варыянт, але і ён, як высветлілася, не стаў найлепшым.

Прабывшы пяць гадоў у Халопеніцкім дзіцячым доме пад Оршай, дзяўчына паступіла ў ПТВ ў Смалявічах, але правучылася толькі год.

— Дзіцячы дом — гэта такая штука, дзе не відаць шмат з таго, што адбываецца ў свеце. Там жа і ў школы, і ў прыбыральню строем ходзіш. А тут з некаторымі рэчамі я сутыкнулася ўпершыню, эйфарыя закружыла і я разгубылася, — прызнаецца Алена.

Дзяўчына пайшла працаваць, а неўзабаве ў яе з'явіўся сын Ілья, з бацькам якога Алене давялося расставіцца.

— Не, я не вяла амаральны лад жыцця, — прадухіляе маё пытанне суразмоўца. — Я ў дзяцінстве гэтага наглядзелася, і, напэўна, ведаючы, у якой сям'і нараджуся, Бог мяне загадзя «закадзіраваў».

Лена з маленькім Ільёй жыла ў цёткі ў Бараўлянах пад Мінскам, і пра тое, што яна, як сірата, мае права на сацыяльнае жыллё, даведлася выпадкова. Згодна з законам, пра гэта павінна была клапаціцца адміністрацыя дзіцячага дома. Але, як высветлілася, там гэтага не зрабілі, і дзяўчына, на сутнасці, аказалася без даха над галавой. Апроч таго, пасля паступлення ў дзіцячы дом Лена ні разу не атрымала пенсіі па страце кармільца, якая прыходзіла яе маці пасля смерці бацькі, але калякоў маці забавалі праваў на дзіця, павінна была прыходзіць алекунам дзяўчыны. Маці, дзіця ў гэты час была ў месцах пазбаўлення волі, аліментуў не плаціла таксама.

— Каб не цётка, якая пагадзілася мяне прапісаць, не ведаю, што са мной было б. А калі б у мяне зусім не было сваякоў, я засталася б бамжом, — раскавае Лена.

Аднак вялікай радасці жыццё са сваякамі не прынесла: пянікам, і гулянку ў цётчынай кватэры працягваліся, і цпер гэта ўсё бацьку маленькі сын, з чым Алена ніяк не магла прымірыцца.

СТАР. 3

ISSN 1990 - 763X 1 4 2 2 3 > 9 771990 763008

■ Шляхі інтэграцыі

СТАЎКА НА НОВАЕ

Саюзная дзяржава: мэты на перспектыву

Вырашэнне шэрагу пытанняў у сацыяльнай і прамысловай сферах — адна з галоўных мэт работы Саюзнай дзяржавы на перспектыву. Пра гэта заявіў, адказваючы на пытанні прадстаўнікоў СМІ, Рыгор Рапота, дзяржаўны сакратар Саюзнай дзяржавы, падчас экспертна-медыйнага форуму «15-годдзе Саюзнай дзяржавы: парадок для на заўтра».

УРАКА ДЛЯ ПРЫЕЗДЖАГА

— Ёсць шэраг нявырашаных пытанняў у сацыяльнай галіне, — адзначаў палітык. — Напрыклад, вядома, што грамадзяне Расіі і Беларусі маюць роўныя правы на медыцынскае абслугованне. Аднавядныя правы заключаюцца ў прадстаўленні тэрміновай медыцынскай дапамогі або доступу да медыцынскіх паслуг для тых, хто пастаянна пражывае на тэрыторыі сумежнай дзяржавы. Але, скажам, для тых, хто там знаходзіцца часова, у нас яшчэ не ўсё адпрацавана.

Паводле слоў дзяржсакратара, зараз вельмі сур'ёзнай тэмай з'яўляецца ўзагодненне прамысловых палітык — тут мы толькі ў пачатку шляху і для добрых вынікаў патрэбна будзе прыкласці шмат намаганняў.

Значная ўвага ў палітыцы Саюзнай дзяржавы надаецца супрацоўніцтву ў галіне транспарту.

— Акрамя розных арганізацыйных пытанняў у авіяцыйных, чыгуначных, аўтамабільных транспартных сувязях, ёсць яшчэ шэраг тэм, якія нас вельмі цікавяць. Скажам, сплганненне платы з транспартных сродкаў — у асноўным, размова ідзе пра грузавыя аўтамабілі. Гэта вельмі добра адпрацавана ў Беларусі, і мы цяпер актыўна вывучаем яе вопыт, які, магчыма, прыменым яго ва ўмовах Расіі.

Рыгор Рапота ўпэўнены, што такія дзеянні будуць мець двайны эффект. Гэта і эканамічная выгода для Расіі, і стварэнне адзіных прававых умоў для грузавых транспартных сродкаў на прасторы Саюзнай дзяржавы.

ПАЛОВА БЮДЖЭТУ — ІНАВАЦЫЯМ

Адказваючы на пытанне журналістаў пра ролю інавацыі ў эканоміцы Саюзнай дзяржавы, Рыгор Рапота расказаў аб праграмах, што фінансуюцца з саюзнага бюджэту.

— Інавацыйны складнік — важны кампанент развіцця эканомікі любой дзяржавы, — падкрэсліў ён. — Гэта неабходны элемент прагрэсу. Гаворачы пра інавацыі ў Саюзнай дзяржаве, дастаткова ўспомніць праграмы, якія цяпер рэалізуюцца і накіраваны на стварэнне інавацыйнага прадукту. Асаблівацца гэтых праграм у тым, што над імі працуюць сумесна вучоныя і Беларусі, і Расіі. Гэта вельмі важны складнік нашай дзейнасці, і на яго традыцыйна прыкладна палова бюджэту.

Разважаючы пра значэнне такіх праграм для эканомікі Беларусі і Расіі, Рыгор Рапота звярнуў увагу на важнасць узаемадзейнення дзяржаўных і прыватных структур.

— Не магу сказаць, што рэалізацыя саюзных праграм з'яўляецца нейкім кардынальным фактарам развіцця эканомікі. З другога боку, кожная праграма робіць свой паслыўны ўнёсак у эканоміку і гэты ўнёсак даволі значны. Таму многае залежыць ад таго, які вынікі інавацыйнай дзейнасці ўкараняюцца ўжо непасрэдна на вытворчасць. Тут жа многае залежыць ад узаемадзейнення дзяржавы і бізнесу. Чым больш шчыльным будзе гэтае супрацоўніцтва, чым большым будзе працэнт укаранення новых прадуктаў, матэрыялаў, ідэй, тым большым будзе ўклад у эканоміку ад нашых праграм.

БЕЗ ПАЛІТЫКІ

Рэгулярна з'яўляюцца паведамленні аб перабоях паставак айчынай сельгаспрадукцыі ў Расію. Рыгор Рапота заклікаў не палітызаваць сітуацыю вакол такіх інцыдэнтаў.

— Тут ёсць два складнікі. Першы — гэта інфармацыйнае асветленне такіх інцыдэнтаў або падзей, дзе, натуральна, ёсць тэндэнцыя перабольшвання. Другі — тое, што сапраўды існуюць факты такіх перабояў паставак. Яны, дарэчы, ёсць не толькі ў стасунках паміж Расіяй і Беларуссю, але і ўнутры Расіі. Бываюць нейкія жульніцкія схемы, куды можа быць уцягнута тысячная доля ўдзельнікаў знешнепалітычнай дзейнасці. Але часта ствараецца такое ўражанне, што гэта ледзь не масавая з'ява.

Па словах дзяржсакратара, калі раптам выйдуць нешта незаконнае з пункту гледжання паставак прадукцыі, то, як правіла, гэта не з'яўляецца прадметам дзяржаўнай палітыкі.

— Гэта падзея ва ўзаемадзейні паміж пэўнымі гаспадарчымі суб'ектамі. Зважаючы, што падобныя інцыдэнты ўзнікаюць толькі пры наяўнасці даў у удзельнікаў з абодвух бакоў. Таму абвінавачваць толькі беларусаў або толькі расіян складана. Задача нашых кантралюючых арганізацый заключаецца ў тым, каб выявіць гэты і сваёчасова спыніць. Каб у нас усё схемы эканамічнага ўзаемадзейнення былі надзейнымі і празрыстымі.

Надзея ЮШКЕВІЧ,

Мінск — Масква — Мінск

■ Май на ўвазе!

БРАКАНЬЕРЫ АДКАЖУЦЬ. ПРЫЧЫМ ПА ЁСЕЙ СТРОГАСЦІ

Цяпер транспарціроўка ці разбор туш капітных (казулі, дзіка, алена, ласа) з'яўляецца паставай для завядзення крымінальнай справы. Гэта стала магчымым пасля нядаўняга ўступлення ў сілу новых рэдакцый артыкулаў Крымінальнага кодэкса Рэспублікі Беларусь і Кодэкса аб адміністрацыйных правапарушэннях, якія датычацца адказнасці за незаконныя паляванне і рыбалоўства (дарэчы, з новымі правіламі можна пазнабіцца на 4-й старонцы «Звязды»).

МЯСА ДЗІЧЫНЫ У ЛЕСЕ БОЛЬШ «НЕ ЗНОЙДЗЕШ»...

— Неабходнасць такой меры прадыхтавана самім жыццём, — кажа прэс-сакратар Дзяржаўнай інспекцыі аховы жывёльнага і расліннага свету пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь **Вольга ГРАМОВІЧ**. — Праблемы ў заканадаўстве дагэтуль давалі шанец выкрутлівым браканьерам зыходзіць ад поўнай адказнасці. Затрыманьня з прадукцый палявання маглі сцвярджаць, што знайшлі мяса ў лесе, адмаўляючы сам факт незаконнага палявання. Цяпер такім хітрунам будзе прагражаць да трох гадоў пазбаўлення волі.

Такім чынам, у Крымінальны кодэкс уведзены дадатковы артыкул (282-1), які прадгледжвае санкцыі за незаконнае перамя-

шчэнне (транспарціроўку) ці разбор туш дзікіх жывёл, у тым ліку загінулых, ці іх частак. Пры гэтым абавязковай умовай з'яўляецца нанясенне шкоды ў буйным памеры (больш за 100 базавых велічынь) або паўторнасць парушэння, ці прыналежнасць жывёлы да ахоўваемых відаў, або здзяйсненне вышэйпералічаных на асабліва ахоўваемых ці забруджаных радыяцыйнай тэрыторыях.

Затрыманьня з прадукцый палявання маглі сцвярджаць, што знайшлі мяса ў лесе, адмаўляючы сам факт незаконнага палявання. Цяпер такім хітрунам будзе прагражаць да трох гадоў пазбаўлення волі.

Каб павысіць адказнасць за незаконнае паляванне, усё часткі адпаведнага артыкула Крымінальнага кодэкса дапоўнены фармулёўкай «з пазбаўленнем права займаць пэўныя пасады ці займацца пэўнай дзейнасцю» (напрыклад, быць палюўнічым).

... РЫБУ У «НЕВАДНЫМЫХ РЫБАКОЎ» НЕ КУПОШ

Для ўзмацнення матэрыяльнага ўздзеяння на браканьераў у Крымінальны кодэкс, які дадаткова мера разам з пазбаўленнем волі за асабліва небяспечныя злачынствы (здабыча рыбы пры дапамозе электралювіньных устаноў, ультрагуку, выбуховых устатковаў з нанясеннем шкоды ў асабліва буйным паме-

Старшыня Камітэта па адукацыі

Мінгарвыканкама

Міхаіл МіРОНЧЫК:

Сталічную сістэму адукацыі можна параўнаць з адной вялікай эксперыментальнай пляцоўкай. У мінцкім навучальным годзе ў Мінску стартваў праект «Электронная школа». У Ліцэі БДУ функцыянуе «Віртуальная школа». Пяць сталічных школ удзельнічаюць у эксперыменце па ўкараненні галіновай сістэмы аплаты працы педагогаў. У мінскіх школах адкрываюцца інтэграваныя класы для дзяцей з расстройтвамі аўтыстычнага спектра. На базе мінскіх навучальных устаноў створаны пляцоўкі па апрабцы незалежнай атэстацыі школьнікаў за курс базавай школы. У мікрараёне «Маяк» уведзена ў строй эксперыментальная школа — унікальная не толькі для Мінска, але і для ўсёй Беларусі. Пра інавацыі і «падводныя камяні», без якіх ніколі не абыходзіцца ўкараненне новага, мы гутарым са старшынёй Камітэта па адукацыі Мінгарвыканкама **Міхаілам МіРОНЧЫКАМ**.

— *Міхаіл Уладзіміравіч, вось ужо больш як год ва ўстановах адукацыі горада праходзіць апрабцыя сістэмы «электронны журнал — дзёнік» і электроннай карткі навучэнца. Ці можна ўжо рабіць нейкія высновы?*

— Вынікі апрабцы паказалі высокую зацікаўленасць усіх удзельнікаў адукацыйнага працэсу, уцягнутых у праект. Калі эксперымент запускаўся, для яго спецыяльна падбіраліся навучальныя ўстановы з розным узроўнем матэрыяльна-тэхнічнага забеспячэння, каб убацьчыць тыя моманты, якія трэба прапрацоўваць, развіваць і пазіцыянаваць як далейшы шлях развіцця ў плане інфарматызацыі ўстаноў адукацыі. Напрыклад, для ўкаранення электроннай карты навучэнца патрабуецца наяўнасць пэўнай інфраструктуры ў школе. Укараніць электронныя журналы і дзёнікі аказалася прасцей, чым зрабіць з карткі навучэнца не просты электронны пропуск у школу і ключ аўтарызацыі ў камп'ютарнай рэальнасці, а ў будаваць яе ў інфраструктуру «Разумнага горада». Каб школьнік меў магчымасць карыстацца самымі рознымі карыснымі сэрвісамі: задзейнічаць картку ў гарадскім пасажырскім транспарце, расплачвацца за харчаванне ў школьнай сталовай... Да таго ж патрабуецца грамадзянская тлумачальная работа і дэвіданце да бацькоў інфармацыі, што гэта не татальнае сачэнне за дзецьмі, не парушэнне іх правоў, не ўварванне на іх асабістую тэрыторыю. Цяпер вырашанае арганізацыйнае пытанні з Мінсктрансам і Галоўным упраўленнем спажывецкага рынку Мінгарвыканкама: што яны павінны зрабіць са свайго боку, а што павінны зрабіць школа і банк.

Разлічваючы, што да канца 2015 года ўсе школы будуць абсталяваны патрэбнымі тэхнічнымі прыладамі і змогуць укараніць электронную картку.

Што тычыцца другой часткі праекта, то найбольш высокі ўзровень зацікаўленасці да адмены папярвога дзёнічнага праявілі навучэнцы, адзначаючы зручнасць у атрыманні актуальнай інфармацыі па хатніх заданнях і школьных падзеях у любы час пры дапамозе любога персанальнага камп'ютарнага прыстасавання, падключанага да інтэрнэту. Праект паказваў таксама актыўны ўдзел у сістэме і інтарс да яе бацькоў, якія могуць не толькі глядзець адзінкі сваіх дзяцей, але і атрымліваць файлы з каментарыямі настаўніка. У педагога ёсць магчымасць патлумачыць, чаму, напрыклад, ён паставіў дзіцці тую ці іншую адзнаку.

— *«Разумныя» прыстасаванні са сферы высокіх тэхналогій усё больш актыўна прапісваюцца ў нашых школах: інтэрактыўныя дошкі, інтэрактыўныя панэлі, электронныя мікраскопы, планшэты і электронныя кнігі... А ці не атрымаецца так, што сучасныя тэхналогіі захопяць школьнікаў больш, чым вучэбны матэрыял?»*

— Сучасны школьнік сёння ўспрымае ўсё гадзятэ лічбавога свету як натуральнае для яго асяроддзе. Для падрастанчэлага пакалення працэс засваення тэхналогіі адбываецца без праблем, прычым незалежна ад гуманітарных або тэхнічных схільнасцяў школьніка, у той час як старэйшаму пакаленню даводзіцца сябе пераадоляваць, каб засвоіць тэхнічныя навукі. Таму, калі настаўнік не выкарыстоўвае ў адукацыйным працэсе ІТ-тэхналогіі, узнікае сітуацыя разрыву паміж пакаленнямі і непаразумення, што ў выніку негатыўна адбіваецца і на якасці адукацыі.

Падарваўся на снарадзе

«Чорны капальнік» загінуў у Дубровенскім раёне — Следчыя высвятляюць абставіны гібель мужчыны 1982 года нараджэння. Паводле папярэдняй версіі, ён падарваўся на снарадзе часоў Вялікай Айчыннай вайны. Устаноўлена, што гэты грамадзянін узаапляўся раскопкамі ваенных трафеяў, пра што сведчыць паказанні яго сваякоў, а таксама знойдзеныя на месцы здарэння спецыяльныя прыстасаванні для правядзення раскопак і «трафеі»: чатыры боевоўлыя ад снарадаў, узрывальнікі, фрагменты боепрыпасаў, — паведамілі «Звяздзе» ва ўпраўленні Следчага камітэта Рэспублікі Беларусь па Віцебскай вобласці. Па факце гібель мужчыны распачата крымінальная справа.

Аляксандр ПУКШАНСКІ.

«ШКОЛА ПАВІННА НАПОЎНІЦА ЭНЕРГІЯЙ МАЛАДЫХ!»

Фота: Нанея ІЗВЯЗДА

— *А як у сталіцы справы з укараненнем профільнага навучання на старэйшай ступені школы?*

— У гэтым навучальным годзе ў 195 з 368 дзясятых класаў школ, гімназій і ліцэяў вывучэнне асобных прадметаў вядзецца на павышаным узроўні. У гімназіях адкрыта 136 профільных класаў і 59 класаў — у школах. 75 класаў маюць фізіка-матэматычны напрамак (1596 навучэнцаў), 83 — філалагічны (1956 навучэнцаў), 15 — хіміка-біялагічны (364 навучэнцы), 3 — грамадазнаўчы і 2 — эканамічны. Таксама дзейнічаюць 17 мультыпрофільных класаў і класаў з дзвюма мадэлямі.

Калі паглядзець, як навучэнцы дзяржаўных класаў размеркаваліся па напрамках навучання, то каля 44% з іх выбралі філалагічны напрамак, амаль 42% — фізіка-матэматычны, 10,8% — хіміка-біялагічны і 1,7% — грамадазнаўчы і гісторыка-правазнаўчы.

Укараніць электронныя журналы і дзёнікі аказалася прасцей, чым зрабіць з карткі навучэнца не просты электронны пропуск у школу, а ў будаваць яе ў інфраструктуру «Разумнага горада».

— *На жывёльнай форме педагогічных работнікаў вы ўзялі вельмі зладзённю тэму — звужэнне беларускага сегмента ў адукацыйнай прасторы сталіцы і знікненне ў некаторых раёнах горада беларускамоўных класаў і груп. Дазволю сабе вас працягваць: «Безумоўна, значна прасцей скараціць, закрывці, ліквідаваць. Між іншым, маладых бацькоў, якія хацелі б вучыць дзяцей па-беларуску, у горадзе шмат». Як вы лічыце, што трэба зрабіць, каб беларуская мова вярнулася ў нашы школы?*

— Я кажу, што ў гэтым пытанні вельмі шмат залежыць ад асабістай пазіцыі кіраўніка ўстановы адукацыі. У Мінску

дзейнічае пяць гімназій з беларускай мовай навучання, якія вельмі годна выконваюць місію па адраджэнні і захаванні не толькі беларускай мовы, але і культурных традыцый. Аднак відавочна, што для горада з амаль двухмільённым насельніцтвам гэтага недастаткова.

У сталіцы дзейнічае дастаткова развітая сетка беларускамоўных груп у дзіцячых садках. Але бацькі, аддаючы дзіця ў беларускамоўны садок, павінны быць упэўнены, што затым дзіця зможа прадоўжыць навучанне на беларускай мове ў школе, ліцэі, каледжы, ВНУ. Павінна захоўвацца пераемнасць у навучанні. З маладымі бацькамі, якія хацелі б вучыць сваіх дзяцей па-беларуску, трэба працаваць.

Хачу зазначыць, што ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі праводзіцца шмат мерапрыемстваў па папулярызацыі беларускай мовы. Для вучняў 6—10 класаў праходзіць гарадская інтэрнэт-алімпіада па вучэбных прадметах «Беларуская мова» і «Беларуская літаратура». Для вучняў 9-11 класаў арганізуецца гарадскі конкурс работ да следчага характару (канферэнцыя) па беларускай мове і літаратуры.

Праведзены гарадскія пазытчныя конкурсы, прысвечаны 100-годдзю з дня нараджэння Максіма Танка. У рамках гарадскага фестывалю мастацкай і інтэлектуальнай творчасці «Паклонімся вялікім тым гадам» прайшоў конкурс чытальнікаў твораў беларускіх пісьменнікаў на тэму Вялікай Айчыннай вайны.

Рэгулярна ладзяцца сустрэчы з беларускімі пісьменнікамі, арганізавана выданне насценных газет, часопісаў, прысвечаных жыццю і творчасці беларускіх пісьменнікаў, пільным развіццё беларускай мовы і літаратуры. Праводзяцца віктарыны, літаратурныя конкурсы, ранішнікі, святы, тэматычныя вечарыны, прысвечаныя творчасці беларускіх пісьменнікаў... І ўсё ж такі беларускі сегмент у адукацыйнай прасторы сталіцы трэба пашыраць, паколькі фарміраванне ў маладога пакалення нацыянальнай самасвядомасці непарывуна звязана з паважлівым стаўленнем да роднай мовы.

— *На тым жа форуме міністр адукацыі звярнуў увагу на тое, што ў мінскіх школах не вельмі заклопачаны ўзалеўненнем педагогічных кадраў. Маўляў, настаўнікі не агітуюць за працэс педагога. Ці згодны вы з такой пастаноўкай пытання?*

— Маркую, што сёння трэба казаць увагуле аб прэстыжы педагогаў і прафесіі і статусе педагогаў ў грамадстве. Згодны з тым, што кожны сапраўдны педагог павінен падрыхтаваць сабе змену. І лепшай агітацыяй з'яўляецца прафесійная дзейнасць педагога. На нядаўняй сустрэчы з маладымі педагогамі ў рамках Мінскага маладзёжнага фестывалю педагогічных ідэй і рашэнняў я цікавіўся, што ці што прывяло іх у прафесію. І практычна кожны казаў, што быў у іх жыцці педагог, на якога хацелася быць падобным...

— *Мінск — горад вялікай магчымасцяў, у тым ліку і ў плане працуладкавання. Што ў сталіцы робіцца для таго,*

каб спыніць адток маладых педагогаў з устаноў адукацыі?

— Па-першае, малады педагог, які прыйшоў ва ўстанову адукацыі, павінен адчуць, што яго там сапраўды чакалі. Значэнне мае абсалютна ўсё: як сустрэлі яго ў педагогаўным калектыве, якія стварылі ўмовы... Натуральна, што ў педагога-пачаткоўца ўзнікае шмат пытанняў па падрыхтоўцы да ўрока, пры запыненні дакументацыі, арганізацыі выхаваўчай работы. Ці не пакінулі яго сам-насам з гэтымі праблемамі?

У Мінску дзейнічае пяць гімназій з беларускай мовай навучання. Аднак відавочна, што для горада з амаль двухмільённым насельніцтвам гэтага недастаткова.

Таму ў кожнай установе адукацыі ў пачатку навучальнага года за маладымі спецыялістамі замацоўваюцца настаўнікі і з кола найбольш вопытных педагогаў, якія дапамагаюць маладым калегам у іх прафесійным стаўленні. Ва ўстановах адукацыі, дзе працуюць больш як тры маладыя педагогі, арганізуецца работа школы маладога настаўніка». Своеасабліва справяздачай работы школы настаўніка-пачаткоўца сталі ўжо традыцыйныя педагогічныя марафоны: ў Фрунзёўскім раёне сталіцы гэта «Залатыя крупіны педагогаўнаго вопыту», у Кастрычніцкім — «Дзень маладога настаўніка», у Ленінскім — «Весткі з урокаў маладых педагогаў», у Партызанскім — «Першая праба».

Сёння мы робім стаўку на маладзёў: школа павінна напоўніцца энергіяй маладзёў! Сучаснай школе патрабуюцца неардынарныя і шматгранныя маладыя педагогі. Напрыканцы кастрычніка ўжо трэці раз прайшоў Мінскі маладзёжны фестываль педагогічных ідэй і рашэнняў. Хоцачца верыць, што ў сістэме сталічнай адукацыі назаўсёды захавецца традыцыя, якая ідзе ад фестывалю — брадзялівага, уважлівага стаўлення да маладога настаўніка, аказання яму ўсялякай падтрымкі.

Маладзёў хвалюе жыллёвае пытанне. Тры гады таму Камітэту па адукацыі было выдзелена 120 месцаў у інтэрнаце па вуліцы Гітаўта. Спадзяёмся, што педагогам будучы прадстаўляць і арэнднае жылле.

Безумоўна, матэрыяльныя атрыбуты — важныя, але яны — не адзіны крытэры прэстыжнасці нашай прафесіі. Я ўвогуле лічу, што прэстыжнай нашу прафесію робіць самі педагогі — людзі, якія выконваюць самую важную місію на Зямлі. Толькі ўпэўнены ў сабе чалавек можа выклікаць павагу ў іншых. Настаўнік павінен быць для вучняў аўтарытэтным, аб'ектам для пераімання, а бацькі павінны стаць нашымі партнёрамі. Настаўнік — гэта не проста прафесія, а жыццёвае крэда.

Надзея НІКАЛАЕВА

■ Ведай нашых!

Беларус заваяваў Гран-пры фестывалю сацыяльнай рэкламы ў абарону жыцця і сям'і «Далонька»

Штогадовы творчы конкурс, скіраваны на ўзмацненне традыцыйных сямейных каштоўнасцяў і ахову жыцця з самага пачатку, адбыўся сёлета ўжо ў другі раз, але ўпершыню — у міжнародным фармаце. Удзел у ім узялі 216 аўтарскіх работ з Беларусі, Расіі, Украіны, Арменіі і Грузіі.

«Выбраныя тэматычныя кірункі — гэта тыя сямейныя каштоўнасці, якія мы імкнёмся адрадыць, паказаўшы іх прыгажосць, — адзначыла выканаўчы дырэктар фестывалю Аксана Грынь. — Пра гэта красамоўна сведчаць ужо самі іх назвы: «Каханне і вернасць», «Святасць мацярынства», «Тата — капітан сям'і», «Я — чалавек, дай мне нарадзіцца, мама!», «Многа дзетак — добра!», «Дзякуй вам, бацькі!», «Хто дапаможа сіраце?». Арганізатарамі II міжнароднага фестывалю сацыяльнай рэкламы выступілі Цэнтр духоўнай асветы і сацыяльнага служэння Беларускай праваслаўнай царквы «Усіх

■ Факт

Па буднях Гомель стане бліжэй

Беларуская чыгунка прызначыла цягнік міжрэгіянальных ліній бізнес-класа Гомель — Мінск.

— Гэта зроблена ў рэчышчы працы па развіцці паскораных зносінаў паміж Мінскам і абласнымі цэнтрамі, — патлумачылі ў прэс-цэнтры магістралі. — З 21 лістапада па будных днях пачаў курсіраваць цягнік №711 Гомель — Мінск. У дарозе ён знаходзіцца 3 гадзіны 24 хвіліны. Састаў адыходзіць з Гомеля ў 6.17 і прыбывае ў сталіцу ў 9.41. Цягнік ідзе без прыпынкаў.

Сяргей РАСОЛЬКА.

Аказаліся неблагімі кулінарамі

У рамках акцыі «Белы кій» магілёўская дзіцячая бібліятэка-філіял №2 арганізавала шэраг мерапрыемстваў для невідущых чытачоў.

Дарэчы, гэта адзіная ў вобласці бібліятэка, якая мае абанемента па абслугоўванні інвалідаў па зроку. Гэтыя людзі, нягледзячы на тое, што жывуць навоабмац, не перастаюць здзіўляць сваімі здольнасцямі. На выставе, якую бібліятэка стварыла проста на падаконніку, нават прахожыя могуць пабачыць шмат зробленых умельнымі рукамі рэчаў. А колькі станоўчых эмоцый атрымана падчас правядзення кулінарнага паядзінку!

— Такія мерапрыемствы дапамагаюць аб'ядноўваць чытачоў, прыцягваюць увагу да праблем невідущых і шчыра раз пераконваюць у тым, што яны вельмі таленавітыя. — адзначыла дырэктар бібліятэкі **Святлана БУКАЧОВА**.

Прыемным падарункам для чытачоў абанемента сталі не толькі арганізаваныя для іх мерапрыемствы, але і тыя 50 дыскаў з запісамі твораў расійскіх і замежных аўтараў, якія ім перадалі супрацоўнікі Цэнтра сацыяльнага абслугоўвання Ленінскага раёна Магілёва і студэнты МДУ імя Куляшова.

Нэлі ЗІГУЛЯ

Вікторыя ЦЕЛЯШУК

ИЗВЕЩЕНИЕ
Государственное производственное объединение
«Минскстрой»
ДОВОДИТ ДО СВЕДЕНИЯ ЗАИНТЕРЕСОВАННЫХ ЛИЦ
О ВНЕСЕНИИ ИЗМЕНЕНИЙ В ПРОЕКТНУЮ ДЕКЛАРАЦИЮ
О СТРОИТЕЛЬСТВЕ ЖИЛЬНЫХ ПОМЕЩЕНИЙ
объекта «

«Я не хачу, каб у мяне забралі сына»

(Заканчанне. Пачатак на 1-й стар.)

Таму з пытаннем пра сацыяльнае жыллё 22-гадовага сідрата і маці-адзіночка звярнулася ў Бараўлянска сельсавет. Там ёй паведамілі, што для пастапоўкі на чаргу ёй трэба прадставіць дакументы, якія пацвярджаюць, што дзіцячына — сідрата. Каб сабраць усе паперы, Лене трэба было ехаць у дзіцячы дом пад Оршу, але яна не магла пакінуць дзіця на сваякоў, якія пілі. Аднак у сельсавете яе супакоілі, што самі дадуць запыт у дзіцячы дом, а ёй застаецца толькі прадставіць дакументы, якія ёсць на руках. Дзіцячына так і зрабіла, і толькі пасля даведлася, што ніякага запиту з сельсавета ніхто не накіроўваў, а яе, нават не паведаміўшы, узялі ды паставілі на агульную чаргу на жыллё.

Згодна з заканадаўствам, статус сідрата захоўваецца за грамадзянінам з 18 да 23 гадоў.

Калі Алена пачала самастойна бегача па інстанцыях і збіраць дакументы, яе чакаў новы ўдар: аказалася, што яе не могуць уключыць у спіс грамадзян, якія маюць

права на сацыяльнае жыллё, бо... яна ўжо не мае статусу сідрата. Таму што, згодна з заканадаўствам, ён захоўваецца за грамадзянінам з 18 да 23 гадоў, а Лене на той момант ужо споўнілася 25. І куды яна ні звярталася — ад мясцовых выканкамаў да вышэйшых дзяржаўных устаноў, на ўсё прыходзілі абіяжывае адказы: «Заяўніку правамерна адмоўлена ў прынаці на ўлік па льготнай катэгорыі».

Два гады таму, не вытрымаўшы бясконцых папоек у кватэры сваякоў, Лена уладкавалася працаваць памочнікам выхавальца ў дзіцячы садок. Зарплату яна атрымлівае мізэрную — 1 600 тысяч рублёў. Затое ад аддзела адукацыі ёй з сынам прадставілі пакой у інтэрнаце. Лена прызнаецца, што, убацькушы яго, заплакала: падлога святліла шчылінамі, правяды ад лямпы былі вырваны, не было нічога, нават разетка і змяшальнік ў душы. Давялося зрабіць немудрагелісты ремонт, і тады ў жытле стала ўтульнай. І хоць гэты дах над галавой яшчэ не свой, затое цяпер вельмі прыгожы, усмешлівы і самастойны хлопчык Ляля, які ўжо ходзіць у другі клас, можа спакойна гуляць і рабіць урокі, не бачачы таго броду, да якога, бывае, апускаюцца людзі.

Ці варта казаць, што заробку ў паўтара мільёна для маці з дзіцем недастаткова?

З гэтых грошай пастаянна ідуць адлічэнні на школу (сын наведвае дадатковыя заняткі і курсы па англійскай мове), амаль 300 тысяч — на аплату інтэрната, а яшчэ трэба карміць і апрацаць дзіця.

Дзіцячы дом — гэта такая штука, дзе не відаць шмат з таго, што адбываецца ў свеце. Там жа і ў школу, і ў прыбыральню строём ходзіш.

— Я прайшла навучанне і нейкі час працавала аператарам на пошце. Я магла б зноў уладкавацца на гэту працу з нармальнай зарплатай, але тады я страчу жыллё, — сумна рэзюмэ маладая жанчына, перабіраючы кіпу дакументаў, якія назбіраліся за час беганіны па розных устаноўках.

І ўсё ж Алена не губляе надзеі на тое, што ёй ўдасца дамагчыся справядлівасці: яе «каляжанкі» па дзіцячым доме апынуліся ў такім жа становішчы і ім удалося самастойна «выбіць» належнае ім сацыяльнае жыллё. Безумоўна, няведанне закону не вызваляе ад адказнасці. Але ж хіба яны вінаватыя, што закон, па сутнасці, парушыла адміністрацыя дзіцячага дома, не

паклапаціўшыся пра лёс сваіх гадаванцаў? Праўда, з яе прадстаўнікоў ужо няма чаго спытаць, бо ўстанову некалькі гадоў таму расфарміравалі.

Два гады таму, угледзеўшы ў гісторыі нашай герані яўную несправядлівасць, старшыня Бараўлянскага сельвыканкама Аляксандр Савончык паабяцаў узяць на асабісты кантроль прадстаўленне Алене з сынам пакоя ў інтэрнаце і пастапоўку на чаргу на атрыманне сацыяльнага жылля. Аднак ці кантроль аказваў недастатковым, ці так склаліся абставіны, але мара пра ўласны куток для Лены пакуль так і застаецца марай.

— Я б'юся ўжо колькі гадоў. Я не хачу, каб у мяне забралі сына. А калі вярнуся з ім у кватэру цёткі, органы апекі гэта зробяць, бо ўмовы там непрыдатныя для пражывання дзіцяці. Я толькі аднаго не разумею. Наша дзяржава — за тое, каб пакідаць дзіцяці з бацькамі. Але пры гэтым нічога нічога не хоча зрабіць, і гэта вельмі страшна, — кажа Алена, якой не ўдаецца стрымаць слёз.

На жаль, падобных гісторыяў няма. У заканадаўстве дакладна ўстаноўлены ўзрост дзіцяці-сідрата для прадстаўлення яму даху над галавой, і ў такім выпадку застаецца адзінае — рабіць выснову па выніку: чалавек дасягнуў 25 гадоў — адмовіць.

Але ўсё ж такі ёсць вельмі грунтоўнае пытанне, хто вінаваты: дзіця з горкім лёсам, якое не можа ведаць усіх юрыдычных нюансаў, ці тыя сацыяльныя і дзяржаўныя ўстановы і спецыялісты, якія з цягам часу, мабыць, забылі, што працуюць не толькі з бяздушнымі нарматыўнымі дакументамі, але і з жывымі людзьмі, пытанні і праблемы якіх часам патрабуюць больш грунтоўнага адказу ці тлумачэння, чым простае «так» ці «не».

Дзіцяна СЕРАДЗЮК.

■ На слыху

ЭНЕРГЕТЫЧНЫЯ КАКТЭЙЛІ НЕ АКРЫЛЯЮЦЬ, А «ЗАБІВАЮЦЬ»

Прадаж у Беларусі энергетычных напіткаў падлеткам да 18 гадоў неабходна забараніць. На пасяджэнні Міжведамаснага савета па папярэджванні і прафілактыцы п'яства, алкагалізму, наркаманіі і спажывання тытуноў абмяркоўвалася, якія меры трэба тэрмінова прыняць, каб спыніць масавае спажыванне падлеткамі энергетыкаў і іх аналагаў.

Будзь у курсе!

Не піце больш за адну шклянку «энергетыку» на дзень і не набывайце бляшанкі ёмістасцю 0,5 літра — гэта ўжо перавышвае нормы. І ні ў якім разе не спажывайце энергетычныя напіткі пасля фізічных напружак або спартыўных трэніровак (тым больш перад імі). Не змешвайце іх з алкаголем, кавай і чаем.

— У маладзёжным асяродку ўсё больш папулярнымі становяцца своеасаблівыя «марфоны» — весельцы, кураж на працягу некалькіх дзён запар з наведваннем бараў, клубу і іншых забаўляльных месцаў. Маладыя людзі напіваюць «энергетыкаў», не разумеючы, што зніжваюць свой арганізм і шкодзяць здароўю, — канстатаваў намеснік міністра адукацыі Віктар ЯКЮК. — Да таго ж, як паказалі аптытаны тых, хто спажываў спайс, кожны другі з іх ужываў і энергетычныя напіткі. Гэта яшчэ адна падстава задумацца аб небяспецы цягі да «энергетыкаў».

Удзельнікі Савета занепакоеныя тым, што ўжо з'явіліся аналагі такіх напіткаў па ўздзеянні на арганізм, напрыклад, асабліва жавальныя гумкі. Таму забарона і абмежаванні павінны закрануць усю небяспечную прадукцыю.

Статыстычныя звесткі паказваюць, што рост папулярнасці энергетычных безалкагольных напіткаў з вялікай колькасцю кафіну значна вышэйшы, чым у звычайных безалкагольных напіткаў. Вялікія дозы кафіну выклікаюць скачкі артырыяльнага ціску, павышаюць псіхічную узбуджальнасць і частату скарачэнняў сэрца. Да таго ж «энергетыкі» акрамя кафіну змяшчаюць у сабе і іншыя рэчывы, якія стымуляюць арганізм: экстракт гуары, таўрын, вітаміны групы В.

Асабліва небяспечнае ўзаемадзеянне «энергетыкаў» з алкаголем. Па звестках Арганізацыі бяспекі еўрапейскай прадукцыі харчавання, больш як 70% маладых людзей ва ўзросце ад 18 да 29 гадоў спажываюць алкаголь разам з «энергетыкамі». А пры адначасовым спажыванні алкаголю і кафіну узнікае пагроза не толькі здароўю, але і жыццю чалавека. Справа ў тым, што кафін не дазваляе чалавеку дакладна вызначыць ступень алкагольнага ап'янення, а гэта правакуе ўзнікненне нематываванай агрэсіі, неадэкватных паводзін і алкагольнай інтаксікацыі.

Надзея НІКАЛАЕВА

■ Небяспечная цікаўнасць

ПАКУРЫЎ І СТАЎ... ШЫЗАФРЭНІКАМ

Усяго толькі адной спробы пакурыць наркатычную сумесь дастаць, каб стаць шызафрэннікам. «Белы гарлачык», «Ружа», «Ландыш» — гэтыя і іншыя віды сумесей дзеля цікавасці, за кампанію хочуць паспытаць або паспытаць многія падлеткі. Маўляў, мае сябры мне прануюць разок, дык што, я адмоўлюся? Хіба я не «пацан»?

— Можна нават толькі аднойчы паспрабаваць пакурыць курільныя сумесі — і стаць інвалідам на ўсё жыццё! Гэта не мы прадумалі. Ёсць грунтоўныя вынікі замежных даследаванняў пра тое, што спайс — гэта рэчыва, якое ў ліку іншага выклікае шызафрэнню, — расказвае Алена МАРТЫНАВА, галоўны ўрач Віцебскага абласнога клінічнага цэнтру псіхіятрыі і наркалогіі. Доктар расказала пра падлеткаў (іх каля 20), у якіх была выяўлена шызафрэннападобныя сімптоматыка. Некаторыя ўжо чацвёрты раз трапілі ў стацыянарнае аддзяленне, але кажуць, што нічога не курылі. Нюансы паводзін юных пацыентаў такія, што іх словы выклікаюць сумненне. Яны могуць проста не памятаць, што рабілі...

Напоўна, большасць з нас думае, што на спайс падсаджаюцца дзеці з неўладкаваных сем'яў. Але ж гэта не зусім так. Мне асабіста ўразіла гісторыя пра дзіцячы з прастойнай сям'і, вучаніцу 11 класа. Яна планавала вучыцца на юрыста і працаваць у праваахоўных органах. Цяпер ужо не будзе...

У школах па ініцыятыве медыкаў Віцебшчыны дзеці наведваюць факультатыв «Мы — самі». У ліку іншага падчас заняткаў дзятву з 5-8 класаў вучаць гаварыць «не» тым, хто прапановае паспрабаваць пакурыць. Цікавы праект ухвалены ў Міністэрстве адукацыі. Але ж ва ўсё Віцебскага аблвыканкама лічаць, што адпаведныя заняткі павінны наведваць і школьнікі старэйшых класаў, бо менавіта ў гэтым узросце часцей за ўсё пачынаюць ужываць спайс.

Саме галоўнае — у школах, ПТВ і іншых навуковых устаноўках больш не зацікалены ўтойваць выпадкі, калі выхаванцы ужываюць спайс.

Цяпер пры падвадзэнні вынікаў работы ўстаноў адукацыі не ўлічваецца інфармацыя пра тое, што сярэд вучняў, навучанцаў ёсць тых, хто спрабаваў спайс. Наадварот — настаяльні зацікаўлены, каб быда не распаўсюджвалася, праблема вырашалася больш аперацыйна. Мы цесна супрацоўнічаем і з медыкамі, — канстатуе Леанід СЦЯПАНАЎ, першы намеснік начальніка ўпраўлення адукацыі Віцебскага аблвыканкама.

Танна і сярдзіта

(Заканчанне. Пачатак на 1-й стар.)

Жаночыя джэмперы прадаюцца за 100 тысяч, мужчынскія — за 150. Цёплыя пухавікі і паўпаліто на сінтэпоне каштуюць усяго 400 тысяч.

— Глядзі, што я для мужа знайшла, — жанчына паказвае сваёй сяброўцы чорны капялюш. — Ладна пашыты, з падкладкай. Трэба браць.

Якасць рэчаў спраўды прыемна здзівіла: дыхтоўная тканіна, акуратныя машыны радкі. І гузікі на паліто не адвальваюцца (калі набываеш рэчы на зніжках, заўсёды рызыкуеш застацца не зашпіленым). Праўда, асартымент вельмі сціплы: няма з чаго выбіраць. Жаночыя кофты толькі тры віды, і тыя ўсе бліскучыя. Шэрыя непрыкметныя світары з серыі «павінен быць у кожнага мужчы-

ны». Большасць паліто — нехадавых колераў: салатавыя, аранжавыя. Мужчына, які разнісіў мяхі з адзеннем, патлумачыў, што кожны дзень асартымент мяняецца. Але, пагадзіцеся, не вельмі зручна наведваць цэлы тыдзень адзін і той жа распродаж і спадзявацца, што там нарэшце з'явіцца патрэбная табе рэч.

З памерамі, дарэчы, таксама была блятаніна.

— На мне паліто XL, а я нават яго зашпіліць не магу, у плячак цесна, — скардзіцца худзенькая бабуля.

Потым прадавец нам патлумачыў: каб атрымаць рэальны памер, ад напісанай лічбы трэба адняць 10. Уяўляю, які сюрпрыз чакаў дома тых, хто без прымеркі набраў адзення на ўсю сям'ю. З прымеркай увогуле было цжка. Ніякіх асобных кабінат і толькі ад-

но люстэрка ў канцы залы. Але пакупнікоў гэта не спыніла. Праз хвілін сорок палова вешалак ужо была без адзення. Некаторыя літаральна змагаліся за дэфіцытныя рэчы.

— Жанчына, не чапайце, гэта мае! — абараняла «свае» чатыры паліто пенсіянерка, якая пакуль не вырашыла, што ёй больш па-суче.

Калі пачалі распакоўваць чарговую партыю таннага адзення, распродаж стаў нагадаваць аўкцыён. Прадаўцы не паспявалі развешваць пухавікі: толькі называлі памер — і самая спрытная з жанчын выхоплівала тавар з рук.

Сярод тых, хто прыбег па зніжкі, ёсць і пенсіянеры, і студэнты. Цікава, што палова пакупнікоў — мужчыны. Некаторыя людзі пакідалі залу з цёлым ахапкам світараў і паліто: калі та танна, чаму б не запасціся на некалькі сезонаў наперад? Іншае пытанне, ці патрэбна столькі аднатэльных рэчаў. Але ў такой мітусні няма часу думаць.

Тавары, што прапануюць на распродажы, прывозяць з розных краін — Індыі, Шры-Ланкі, Пакістана, Кітая. Намеснік дырэктара кампаніі-арганізатара «Экспанент» Сяргей Вазненка расказвае, што да акцыі нарэшце далучыліся і беларускія вытворцы:

— Калі яны ўбачылі, колькі людзей прыцягнуў мінулы распродаж, таксама захацелі прадставіць свае тавары. Увогуле ўдзельнічаць у гэтых мерапрыемствах можа любы прадавец, калі ён гарантуе нізкі кошт. Рэчы пра-

Фота Аналія КЛЕШЧУКА.

паноўваюцца па аптовым кошце бзе гандлёвай нацэнкі ці нават танней.

Цікаўнасць прадаўцоў тлумачыцца проста: яны павінны рэалізаваць аб'ём тавару, каб захаваць нізкі кошт на закупкі ад вытворцы. Прадаўцы першапачаткова набываюць танныя рэчы толькі для колькасці. І няма дзе

захоўваць, а таму трэба хутка збыць з невялікай «накруткай», каб пакрыць выдаткі на рэкламу. Камерцыйны прыбытак прадпрыемствы атрымліваюць з дарагіх і брэндывых рэчаў, што закупляюць у таго ж вытворцы, але рэалізуюць у сваіх рознічных пунктах па звычайным кошце.

Наталля ЛУБНЕЎСКАЯ.

■ Спорт-тайм

Лепшай веллагоншчыцы — лепшая каманда

У традыцыйным спартыўным аглядзе «Звязда» распавядае пра падзеі 31-га тура чэмпіянату Беларусі па футболе, крыўдныя паражэнні БГК «Цмокаў» і медальны ўраджай беларускіх самбістаў.

1. За тур да заканчэння футбольнага чэмпіянату краіны БЛТЗ ўстанавіў новы рэкорд па працягласці бяспроігрышнага серыі. На хатнім полі «жоўта-сінія» разграмілі «Гомель» (4:0) і здабылі 30-ую перамогу ў сезоне. Такім чынам, беразсучане палібі рэкорд віцебскай «Дзвіны» сезона 1994/95. А вось на матчы паміж мінскім «Дынама» і наваполацкім «Нафтанам», які скончыўся нічыёй (1:1), не абыйшлося без здарэнняў. Пасля матча фанаты «беласінік» учынілі бойку з АМАПам.

Нічыёй скончыўся і паядынак «Шэхцёра» з «Тарпеда-БелАЗ». Толькі лік футбалісты так і не адкрылі...

Адзначым вынікі матчаў за 7-12 месцы: «Мінск» — «Слуцк» (2:1), «Белшына» — «Дняпро» (1:1), «Нёман» — «Дынама-Брэст» (1:0).

2. БГК ім. Мяшкова ў чарговым матчы групавой стады гандбольнай Лігі чэмпіёнаў уступіў «Заграбу» — 23:25. Такім чынам, харвацкі клуб узяў рванш за паражэнне тыднёвай даўнасі і адцягнуў брастаўчан з чацвёртага месца ў групе А. Пасля гульні галоўны трэнер БГК Жэўка БА-БІЧ ацаніў дзеянні сваіх падлепчык: «У Заграбе выступаць вельмі складана. Вядома, у нападзёні хлопцы

У новым сезоне Алена Амялюск будзе выступаць за каманду Velocio-SRAM.

дзейнічалі нервозна, дапускалі шмат тэхнічных памылак. Але ў канцы другога тайма праявілі характар, амаль зраўнялі лік, магла быць нічыя. Так што ў цэлым я задаволены гульнёй каманды».

А вось мінскі СКА ў матчы трыцяга раўнда Кубка ЕГФ уступіў сербскай «Вайводзіне» — 22:27. Матч у адказ «армейцы» правядуць на сваёй пляцоўцы 29 лістапада.

3. У наступным сезоне лепшая веллагоншчыца Беларусі Алена АМЯ-ЛЮСІК будзе выступаць за каманду Specialized-Lululemon, якая тры

гады запар выйгрвала чэмпіятат свету ў каманднай гонцы. Але ў 2015 годзе гэтую каманду чакаюць кардынальныя змены: пачынаючы ад новай назвы — Velocio-SRAM і заканчваючы папаўненнем саставу. «Мяне бяруць як лідэра каманды», — распавяла спартсменка. — Вядома, што ў «не маіх» гонках, напрыклад, на раўніне, я буду працаваць на каманду. У той жа час не сумняваюся, што ў гарах уся каманда будзе працаваць на мяне».

У сезоне 2014 года Амялюск выступала за казахастанскую каманду «Астана Бі Пінк», у складзе якой заваявала «бронзу» чэмпіянату свету ў каманднай гонцы. На рахунку беларускі таксама сем выйграных гонак і яшчэ некалькі прызавых месцаў.

4. Беларускія самбісты з шасцю ўзнагародамі вяртаюцца з чэмпіянату свету, які праходзіў у Японіі. Два «серабры» на рахунку Сяргея Філаменкі (82 кг) і Кацярыны Пракапенкі (60 кг). А бронзавыя ўзнагароды заваявалі Ляйла Абасева (48 кг), Святлана Цімашэнка (80 кг), Андрэй Казусёнак (90 кг) і Юрыў Рыбак (звыш 100 кг).

5. Мужчынская каманда «Цмокі-Мінск» уступіла чэшскаму «Німбурку» ў чарговым матчы Адзінай лігі ВТБ — 65:79. Дарэчы, беларускі клуб адначыўся ў 17 падборамі, аднак для перамогі гэтага не хапіла. Самым карысным гульцом у «драконаў» стаў чарнагорскі легінер Іван Мараш: на яго рахунку 9 ачкоў і 12 падбораў.

Дарына ЗАПОЛЬСКАЯ

КАЛІ СЫХОДЗЯЦЬ ЛЕГЕНДЫ...

На 85-м годзе пайшоў з жыцця славуты савецкі хакейны трэнер Віктар Ціханаў

Трэнерскую кар'еру Ціханаў пачаў у 1968 годзе ў рыжскім СССР першынёй засталася без алімпійскіх ўзнагарод. Пасля гэтага Ціханаў пакінуў пасаду галоўнага трэнера зборнай, але застаўся трэнерам ЦСКА. Ужо ва ўзросце 73 гадоў Ціханаў узначаліў зборную Расіі, але пасля няўдалага выступлення на чэмпіянаце свету 2004 года, роўна праз год, пакінуў гэты пост.

Адзначым, што і сын, і ўнук Віктара Ціханава прадоўжылі яго хакейную справу. Сын Васіль таксама быў трэнерам, а ўнук, Віктар Ціханаў-малодшы, сёння гуляе ў піцёрскім СКА.

...Светлая памяць вялікаму трэнеру!

Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка выказаў спачувальны рэакцыю, блізікі і калегам заслажанага трэнера СССР Віктара Ціханава ў сувязі з яго смерцю, паведамілі ў прэс-службе кіраўніка дзяржавы.

«Віктар Васільевіч увайшоў у гісторыю нашага хакея як адзін з выдатных айначынных трэнераў, якія прынеслі СССР славу выдатнай спартыўнай дзяржавы свету, — гаворыцца ў спачуванні. — Імя Віктара Васільевіча Ціханава для многіх пакаленняў стала сімвалам вялікай славы і перамогаў айначыннага хакея». «Мы высока цанім Віктара Васільевіча за надзвычайны талент і адданасць сваёй справе, чыя нястомная энергія, вопыт і майстэрства садзейнічалі ўмяцванню спартыўных сувязяў паміж нашымі краінамі. Светлая памяць пра Віктара Васільевіча Ціханава ніколі не згасне ў нашых сэрцах», — адзначыў Прэзідэнт.

Аляксандр ПУКШАНСКІ

**НОВЫЯ
ЎМОВЫ —
НОВЫЯ
ЎЗНАГОРОДЫ**

Удасканалены ўмовы правядзення конкурсу на суісканне Прэміі ўрада Рэспублікі Беларусь за дасягненні ў галіне якасці

Каб адпавядаць зменлівым патрабаванням канкурэнтнага асяроддзя, сучасным тэндэнцыям менеджменту і тэхналогіяў, конкурс на суісканне Прэміі ўрада Рэспублікі Беларусь за дасягненні ў галіне якасці (далей — Прэмія) пастаянна развіваецца.

Пастановай Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь ад 30 кастрычніка 2014 года № 1024 «Аб унясенні змен і дапаўненняў у пастанову Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь ад 5 лістапада 1998 года № 1705» перагледжаны палажэнні аб гэтым конкурсе і аб камісіі па прысваенні гэтай прэстыжнай Прэміі.

«Новаўвядзеныя накіраваны на ўдасканаленне ўмоў правядзення конкурсу і далучэння да ўдзелу ў ім арганізацыі малага і сярэдняга бізнесу», — заўважыла кіраўнік прэс-службы Дзяржстандарта Тамара БУРДУКЕВІЧ.

Калі казаць пра ключавыя моманты абноўленых дакументаў, варта адзначыць наступнае.

Скарочаны тэрміны выкарыстання лаўрэатамі Прэміі выявы эмблемы Прэміі ў маркіроўцы прадукцыі, дакументацыі і рэкламных матэрыялах і, адпаведна, тэрміны пацвярджэння звання лаўрэата — з 5 да 3 гадоў. Гэта абумоўлена імплівымі зменамі, якія адбываюцца ў такіх галінах дзейнасці арганізацыі, як распрацоўка прадукцыі і вывад яе на рынак, засваенне новых тэхналогій і аб'ектаў вытворчасці, развіццё маркетынгавай, фінансавай, кіраўніцкай сістэм і інш.

Дарэчы, плануецца перагледзець і ўмовы пацвярджэння звання лаўрэата конкурсу.

Лаўрэаты конкурсу цяпер дадзена могуць стаць і ўладальнікамі трох спецыяльных ўзнагарод: «Лідарства», «Дасканаласць менеджменту», «Сацыяльна адказнасць». Гэтыя ўзнагароды, адпаведна, дазваляюць адзначыць уклад кіраўніцтва арганізацыі ў дасягненне ўстойлівага поспеху; пабудова сістэм менеджменту, арыентаваных на кіраванне і ўкараненне сучасных высокаэфэктыўных і інавацыйных тэхналогій, накіраваных на стварэнне канкурэнтаздольнай прадукцыі, паслуг або працы; вядзенне сацыяльна адказнага бізнесу і стварэнне ўмоў, якія забяспечваюць сацыяльна абарончасць усіх груп зацікаўленых бакоў (персоналу, спажыўцоў, партнёраў, грамадства).

Між іншым, для арганізацыі колькасцю да 250 чалавек, якія ўдзельнічалі ў конкурсе, але не ўвайшлі ў лік яго лаўрэатаў і дыпламантаў, прадугледжана дадатковая ўзнагарода «Імкненне да дасканаласці». Гэтае рашэнне нацэлена на ўцягванне ва ўдзел у конкурсе малых і сярэдніх арганізацый, іх матывацыю на ўдасканалення дзейнасці, укараненню сучасных тэхнік і інструментаў эфектыўнага менеджменту.

«Спраўды, прынятыя змены і дапаўненні адкрываюць новыя магчымасці перад удзельнікамі конкурсу ў павышэнні якасці і канкурэнтаздольнасці прадукцыі і паслуг, будучы спрыяць пашырэнню колькасці прыхільнікаў руху за якасць», — патлумачылі ў прэс-службе Дзяржстандарта.

Цяпер у рэспубліцы праводзіцца экспертная ацэнка дзейнасці 31 арганізацыі, якія прэтэндуюць на званне лаўрэата Прэміі ў 2014 годзе.

З 1999 года лаўрэатамі гэтага прэстыжнага конкурсу сталі 189 лепшых арганізацый, прычым некаторыя з іх — неаднаразова.

Дар'я ШОЦК.

■ Далучайцеся!

ЗАГАДКА, ЯКАЯ НЕ ЦЕРПІЦЬ АБ'ЯКАВАСЦІ

Плакат па-ранейшаму застаецца пляцоўкай, палігонам для самых выразных візуальных рашэнняў, лічыць рэктар Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў

Крайна паступова рыхтуецца да святкавання галоўнай падзеі наступнага года. Уса постасевская прастора, некаторыя іншыя дзяржавы ўжо цяпер планоўчы, як годна сустрэць 70-годдзе Вялікай Перамогі.

Міністэрства інфармацыі аб'явіла міжнародны конкурс плаката патрыятычнай тэматыкі, прысвечаны 70-годдзю Вялікай Перамогі. Праводзіцца ён сярод творчай моладзі — удзельнікаў Садружніцкай Незалежных Дзяржаў. Наша газета ўжо паведамляла пра гэта, але больш падрабязна пра ўмовы конкурсу, пра яго галоўную ідэю і творчую рэалізацыю ў чытачоў ёсць магчымасць даведацца з вуснаў Міхаіла БАРАЗНЫ, рэктара Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, якая разам з РВУ «Выдавецкі дом «Звязда» з'яўляецца арганізатарам конкурсу.

— **Міхаіл Рыгоровіч, чаму менавіта плакаты? Ці не здаецца вам, што плакат — учарашні дзень?**

— У XIX стагоддзі, з часу з'яўлення фатаграфіі, усе прадказвалі канец жывапісу, графікі і малюнка. Сёння ёсць і жывапіс, і графіка, і малюнак. Таксама існуе мастацтва фатаграфіі, з якой пазней выйшла кінемаграфія. Тое самае гаварылася і пра кніжку, калі пачалі ўзнікаць электронныя сродкі масавай інфармацыі. Што тычыцца плаката, то я, наадварот, назіраю новую цікавасць да гэтага віду мастацкай практыкі. Частка людзей, якія займаюцца плакатам, называе сябе дызайнерамі, іншая — мастакамі. Таму плакат у ройнай ступені можа быць і дызайнам, і графічным мастацтвам.

Чаму менавіта конкурс плаката, а не малюнка, скульптуры, перформансу? Тут няма ніякай супярэчлівасці. У Беларусі ствараюцца і выдатныя творы жывапісу, скульптуры, развіваецца мастацтва акцыі. Таму я не бачу сітуацыі, калі розныя віды мастацтва не далучаюцца да праблематыкі эстэтыкі, культуры, гісторыі, пытанню развіцця краіны.

«Сённяшняя моладзь жадае камунікацыі. І плакат — якрая адна з формаў наладжвання кантактаў сярод творчых груп».

— Куды вядуць вытокі беларускага плаката?

— Беларускі плакат адлічвае сваю гісторыю з пачатку XX стагоддзя — з першага плаката, створанага Фердынандам Рушчыцам, змешчанага на краёвай выстаўцы, на якой можна пачытаць інфармацыю на беларускай мове. Да першых плакатаў можна аднесці і некаторыя творы Яэзэла Драздовіча. Таму чынам, сёння мы маем 100-гадовую гісторыю беларускага плаката. Хоць пэўныя філосафы, эстэтыкі могуць знайсці асобную ліставую прадукцыю яшчэ ў XVI стагоддзі і таксама лічыць гэты час прадвеснікам плакатнага мастацтва. Але са словам «плакат» наша гісторыя ўсё ж такі звязана з пачатку мінулага стагоддзя. І за гэты час беларускі плакат стаў суветна вядомай з'явай. Пачынаючы ад авангарду: той жа плакат «Клінам чырвоным бі белых!», створаны Лісіцкім у Віцебску, стаў хрэстаматыйным творам

суветнага плаката. 30-я, 40-я, 50-я гады і, зразумела, сярэдзіна 80-х — беларускі плакат шырока ступіў на міжнародны мастацкую сцэну. Людміла Кальмаева, Уладзімір Цёлсер, Сяргей Войчанка, Андрэй Шалюта, Дзмітрый Сурскі, Канстанцін Хацяноўскі, Сяргей Еўлампіеў, Алена Кітаева — нашы аўтары, якія атрымалі самыя галоўныя прызы буйных светвых форумаў плакатаў.

— Плакатнае мастацтва неж па-асабліваму ўздзейнічае на аўдыторыю?

— Спраўды, менавіта плакат па сіле свайго ўздзеяння, па вонкавым эфекце імгненнага данясення інфармацыі не ступае нічым мастацкім практыкам. Вядома, ён не можа змагацца з тэлебачаннем, але тая ж тэлевізійная графіка ў многім выйшла з плаката. Мова плаката ўнікальная. Галоўная задача плаката — данесці інфармацыю аб падзеі.

У гэтым выпадку мы маем 70-годдзе Вялікай Перамогі. Вядома, можна напісаць трылогію, знаць фільм, стварыць сімфонію. Але сёння плакат з'яўляецца найбольш ёмістай знакавай візуальнай формай, якая аператыўна даводзіць інфармацыю да шырокага кола насельніцтва: гарадскога, вясковага; да маладых, старых, дзяцей, да тых, хто ўвогуле не разумее мовы. Плакат па-ранейшаму застаецца пляцоўкай, палігонам для самых выразных візуальных рашэнняў. Плакат жа не робіцца для музея: ён ствараецца для той прасторы, у якой мы едзем у транспарце, даганяем адыходзячы аўтобус, сядзім у машыне, дзе наш позірк можа на долю секунды затрымацца на якой-небудзь выяве. І за кароткі час інфармацыя, якая там пададзена, неабходна засвоіць.

— Ці не адносіцца ў такім выпадку плакат да масавага мастацтва?

— Масовае мастацтва стварае маса людзей. І жывяліс можна назваць масавым мастацтвам, і нават скульптуру. Але высокі мастацтвам застаюцца, на жаль, толькі аддзінкавыя творы. Прырода стварэння плаката праектная. Трэба дакладна ўсе дамаляць задачу. Для маладых людзей гэта можа быць няпроста. Але мы заўсёды спадзяёмся, што менавіта яны прадэманструюць арыгінальнасць, больш новага, выразнага ідэі. Трэба разумець тую сродкі, якімі ты ў стане валодаць: графічныя, кампазіцыйныя. Неабходна добра ведаць эрганамічныя зноскі, псіхалогію зрокавага ўспрымання. Не

кожная графічная выява (напрыклад, ілюстрацыя Дарэ) можа стаць плакатам і лёгка ўспрымацца на білбордах або на звычайным плошчы. Прычым праявіць арыгінальную ідэю ў плакаце цяжэй, чым у якой іншай сферы. За XX стагоддзе было надрукавана столькі самых розных плакатаў, што не паўтарыцца велімі цяжка...

— А як не паўтарыцца, калі дадзена даволі вузкая тэма? Якіх крэатыўных рашэнняў чакаець?

— Наўрад ці мы чакаем нейкіх звыклых прыкладаў, стандартаў, да якіх прывычаліся 30-40 гадоў таму. Па-першае, я не згодны з тым, што тэма 70-годдзя Вялікай Перамогі вузкая для разумення сучасніка. Па-другое, мы маем справу з патрыятычнай тэматыкай. Тут разуменне яшчэ больш шырокае, чым проста адлюстраванне даты. І могуць быць самыя розныя прыяўленыя цікавасці да гэтай тэмы і яе раскрыцця, у якім мы чакаем нечаканае, новае. У гэтым і прыгажосць плаката як мастацтва. Лепшыя плакаты заўсёды былі нечаканымі. Круглыя, квадратныя, трохвугольныя, вышываныя раббам... Плакат пачынаўся да эксперыментаў. 12 гадоў таму на вялікай выстаўцы беларускага друкаванага плаката ў Рэспубліканскай мастацкай галерэі нават быў прадэманстраваны інтэрактыўны плакат. З люстэркам, дзе плакатам мог бацьчы самога сябе ў кантэксце таго звароту, з якім ён да яго звяртаўся. Плакат знаходзіцца ў развіцці. Мняюцца пакаленні — мяняецца і іх стаўленне да тэхналогій плакатнага мастацтва, да свету. І ў якіх метафарах, у якіх прамых спасылках удзельнікі конкурсу адлюструюць патрыятычную тэматыку, будзе велімі цікава ўбачыць. Я нават спадзяюся, што гэты конкурс давай завяршэння не закончыцца. Мы будзем яго працягваць.

— Вы маеце на ўвазе тое, што лепшыя творы будуць выстаўлены на тэматычнай экспазіцыі плаката на XXII Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўцы-кірмашы?

— І не толькі. Таксама будзе створаны каталог, прысвечаны конкурсу і ўвогуле плакату патрыятычнай тэматыкі. Гэта што тычыцца лепшых. У тых творах, якія не пройдуць па тэхнічных параметрах, але будучы мець нейкае цікавае зерне, таксама ёсць будучыня. Я не хацеў бы, каб нешта каштоўнае згубілася. 2015 год — год Вялікай Перамогі, на працягу якога будзе ладзіцца шмат мерапрыемстваў. І на юбілеі нашай акадэміі мы з задавальненнем паказалі б плакаты патрыятычнай тэматыкі. Варта зрабіць перасоўную выставу па Беларусі, па-за яе межамі. Сярод партнёраў нашага конкурсу — Казахская нацыянальная акадэмія мастацтваў імя Жургенава, Уральская дзяржаўная архітэктурна-мастацкая акадэмія (Екацярынбург), Ерэванская дзяржаўная акадэмія мастацтваў. Прычым спіс партнёраў яшчэ не закрыты. Каталог як мінімум будзе прадстаўлены ў розных краінах СНД. Спадзяюся, што з'явіцца магчымасць паказаць там і надрукаваныя плакаты.

— Конкурс праводзіцца сярод творчай моладзі дзяржаў — удзельніц Садружніцкай. А як нашы замежныя сябры пра яго даведаюцца?

— Палажэнне конкурсу змешчана на сайтах Міністэрства інфармацыі, Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў і РВУ «Выдавецкі дом «Звязда». Таксама ўмовы конкурсу мы расаслалі ў вышэйшыя і сярэднія навучныя ўстановы культуры і мастацтва краін СНД. І ўжо нават пачалі наступныя тэ-

лефонныя званкі ад маладых людзей, нават школьнікаў, якія пытаюцца, ці можна ім удзельнічаць у конкурсе.

— Наўраўна, можна, бо ва ўмовах конкурсу да ўдзельнікаў амаль адзінае патрабаванне — ім не павінна быць больш за 35 гадоў. А якімі ўвогуле вы бачыце патэнцыйных канкурсантаў?

— Неабавязкова гэта студэнцкая моладзь. Няхай будуць і школьнікі, і выпускнікі навуцальных устаноў. Вядома, сярод іх можна чакаць як аматараў, так і ў нейкім сэнсе прафесіяналаў. Аднак плакат — адзін з самых дэмакратычных відаў мастацкай практыкі, дзе няма іерархіі. Там ёсць толькі вынік, які дайшоў да гледача. Удзельнічаць у конкурсе можа і творчы калектыў: напрыклад, тандэм школьніка і выпускніка. Такое часта бывае. Тыя, хто працуе ў жанры плаката, — людзі велімі дасведчаныя. Сёння сістэма творчых конкурсаў, міжнародных біенале, трыенале, магчыма, самая дасканалая ў галіне плаката. Нават найбольш дасканалая. Таму праводзіць майстар-клас, каб расказаць маладым людзям, што такое плакат і як яго трэба рабіць, сёння не патрабуецца.

— А ў сцэнах акадэміі вучаць мастацтва плаката?

— Вядома, вучаць! Штогод цыкламі плаката ў нас абараняецца не адзін студэнт. За апошнія дзесяцігоддзі назапасілася вялікая колькасць дыпломных прац. На гэтую тэму абараняюцца тыя ж Уладзімір Цёлсер, Андрэй Шылоута, Сяргей Еўлампіеў і іншыя. А што такое абарона серыі плакатаў? Значыць, быў засвоены комплекс ведаў: і па псіхалогіі зрокавага ўспрымання, і па колеразнаўстве, і па кампазіцыі, і па шрыфтах, і па гісторыі графічнага дызайну, і па гісторыі мастацтваў, дзе заўсёды ёсць раздзел, прысвечаны плакату.

— Плакатным мастацтвам беларусы цікавіліся ў розны час. А ці хвалюе сучасную моладзь героіка-патрыятычная праблематыка ў творчасці?

— Безумоўна! Асабліва ў апошнія гады мы назіраем цікавасць студэнтаў да праблематыкі гісторыі і культуры сваёй Айчыны. І самае галоўнае, я бачу сярод моладзі менавіта стваральныя якасці, а не разборчальныя. Моладзь стала мабільнай, давярае сваім пачуццям, ведам і, што найбольш важна, яна ганарыцца поспехамі нацыянальнай школы. Таму патрыятызм — гонар не толькі за краіну, за народ, а і за навуцальную ўстанову, майстэрню, выкладчыкаў. Гэта тычыцца не толькі беларусаў.

— Такім чынам, дасягнуць адной з мэтай конкурсу — умацавання дружбы на аснове агульнай гістарычнай памяці — будзе нескладна. На ваш погляд, гэта прасцей за ўсё зрабіць праз мастацтва?

— Мастацтваў плаката заўсёды удавалася вырашаць падобныя задачы ў пэўных пераломных этапах развіцця гісторыі. Таму менавіта і зварот да плаката быў па гэтай прычыне таксама. Арсенал сродкаў у гісторыі, аб'ём мастацкай практыкі, вопыт настолькі вялікі, што дазваляе з упэўненасцю казаць, што практычна рэалізацыя ўмацавання адбудзецца. Сённяшняе моладзь жадае камунікацыі. І плакат — якрая адна з формаў наладжвання кантактаў сярод творчых груп. Магчыма, узнікнуць новыя конкурсы. А можа, удзельнікі гэтага на іншых конкурсах будуць сустракацца ўжо сябрамі. Усё гэта дазволіць аб'яднаць моладзь на вялікай прасторы.

— Для гэтага павінны быць абагульнены мастацкія вобразы, якія спрыяюць кансалідацыі сучаснага грамадства?

— Я не казаў бы пра канкрэтныя мастацкія вобразы. Няхай гэта моладзь вырашае Вядома, ёсць старэйшыя дадзеныя, сродкі масавай інфармацыі, інтэрнэт. Аднак галоўнае, каб гэты філасофскі пошук моладзь праводзіла самастойна. І сама вызначыла, якія павінны быць сімвалы, вобразы. У сваю чаргу, мы задаём агульныя сімвал, які немагчыма перапісаць, — Перамога. А якімі зраковымі вобразамі яна будзе адлюстравана, гэта вырашыць кожны. Тады гэта мастацтва. Моладзь трэба падштурхнуць да інтэлектуальнай працы: плакат заўсёды быў праявай інтэлектуальнасці.

«На конкурсе я хацеў бы якраз убачыць тую плакаты, пра якія можна доўга-доўга думаць, спрачацца і з аўтарам, і з самім сабой».

— Вам як мастаку што хацелася б убачыць у даспаных творах?

— Я хачу убачыць нечаканае. І ў той жа час — рэчы кансерватыўнага плану, мастацкі густ, майстэрства, тую кампазіцыйную прэбьёмы, якія не падобны да класічных узораў, што ўжо запаланілі музейныя экспазіцыі. Хачу убачыць плакат XXI стагоддзя!

— А які ён — плакат новай зры?

— Яшчэ на пачатку гэтага стагоддзя многія філосафы і эстэтыкі спрачаліся, якім павінна быць новае мастацтва. Яны абвяргалі традыцыйны рэалізм, натурнага мастацтва і лічылі, чым больш інфармаванае грамадства, тым больш эканамічнымі сродкамі яно ў гэтым мастацтве павінна аперываваць. XXI стагоддзе стала яшчэ лепш узброеным тэхналогіямі. Таму патрэбна знайсці яшчэ большую эканамічную выразнасць, якая будзе дасягаць мэты інфармавання. Мастацтва плаката не церпіць аб'яквасці. Плакат — заўсёды загадка. З аднаго боку, ён даносіць інфармацыю аб той ці іншай падзеі, з другога — плакат — філасофская, графічная і візуальная формула, да якой неабходна штораз звяртацца і шукаць адказ. На конкурсе я хацеў бы якраз убачыць тую плакаты, пра якія можна доўга-доўга думаць, спрачацца і з аўтарам, і з самім сабой. Але разам з тым гэты павінны быць праявы велімі высокага мастацкага густу.

— Вы мяне пераканалі, што адносіць плакат да учарашняга дня не варта. У ходзе гутаркі стала зразумела, што гэтае мастацтва акружае нас у паўсядзённым жыцці. А ці ёсць у плаката будучыня?

— Не сумняваюся! Замены тую функцыям плаката, пра якія я казаў, пакуль не створана. Толькі плакат будучыні можа быць надрукаваны не на паперы. Магчыма, прыдумоць плазменны экран таўшчынёй з паперы, і менавіта ён будзе наклеены на сцяне. І будзе там, куды не дойдзе камп'ютарскі ноўтбук. І нават тое, што ён з часам таксама будзе электронны, не адменіць мову плаката, яго асноўную функцыю — данесці інфармацыю ў яркай выразнай форме. Таму наўрад ці ў бліжэйшы час з'явіцца тое, што замяніць плакат. Хутэй за ўсё, яно не з'явіцца ніколі!

**Вераніка КАНЮТА.
Умовы конкурсу —
на нашым сайце zviazda.by.**

ЗАКОН РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Аб унясенні змен і дапаўненняў у некаторыя кодэксы Рэспублікі Беларусь

*Прыняты Палатай прадстаўнікоў
2 кастрычніка 2014 года
Ухвалены Саветам Рэспублікі
9 кастрычніка 2014 года*

АРТЫКУЛ 1. Унесці ў Крымінальны кодэкс Рэспублікі Беларусь ад 9 ліпеня 1999 года (Нацыянальны рэестр прававых актаў Рэспублікі Беларусь, 1999 г., № 76, 2/50; 2007 г., № 291, 2/1385; 2010 г., № 16, 2/1651; 2011 г., № 4, 2/1775) наступныя змены і дапаўненні:

1. У артыкуле 281:

частку 1 выкласці ў наступнай рэдакцыі:

«1. Здабыча рыбы або іншых водных жывёл без належнага на тое дазволу альбо ў забаронены час або тэрміны, альбо ў забароненых месцах, альбо забароненымі прыладамі, альбо забароненымі спосабамі (незаконная здабыча рыбы або іншых водных жывёл), якая ўчынена на працягу года пасля накладання адміністрацыйнага спягання за такое ж парушэнне, — караецца штрафам або папярэньнімі работамі на тэрмін да двух гадоў, або арыштам.»;

з абзаца другога часткі 2 словы «на тэрмін да шасці месяцаў» выключыць;

абзац другі часткі 4 дапоўніць словамі «са штрафам»;

у заўвазе да артыкула словы «серак» і «сто» замяніць адпаведна словамі «сто» і «дзвесце пяцьдзесят».

2. У артыкуле 282:

у частцы 1:

у абзацы першым словы «прыладамі і» замяніць словамі «прыладамі, альбо забароненымі»;

абзац другі выкласці ў наступнай рэдакцыі:

«караецца пазбаўленнем права займаць пэўнай дзейнасцю са штрафам, або папярэньнімі работамі на тэрмін да двух гадоў з пазбаўленнем права займаць пэўнай пасады або займацца пэўнай дзейнасцю, або арыштам з пазбаўлен-

нем права займаць пэўнай пасады або займацца пэўнай дзейнасцю.»;

частку 2 выкласці ў наступнай рэдакцыі:

«2. Незаконнае паліванне на тэрыторыі запаведніка, нацыянальнага парка, заказніка, на тэрыторыях, якія падвергліся радыяактыўнаму забруджванню, дзе ўстаноўлены кантрольна-прапускны рэжым, альбо незаконная здабыча дзікіх жывёл, віды якіх заведзены для вінаватата ўключаны ў Чырвоную кнігу Рэспублікі Беларусь, альбо незаконнае паліванне, якое ўчынена асобай, раней судзімай за злачыныствы, прадугледжаныя гэтым артыкулам або артыкулам 282¹ гэтага Кодэкса, альбо якое пацягнула прычыненне ўрон у буйным памеры, —

караецца пазбаўленнем права займаць пэўнай пасады або займацца пэўнай дзейнасцю са штрафам, або арыштам з пазбаўленнем права займаць пэўнай пасады або займацца пэўнай дзейнасцю, або арыштам з пазбаўленнем права займаць пэўнай пасады або займацца пэўнай дзейнасцю, або арыштам з пазбаўленнем права займаць пэўнай пасады або займацца пэўнай дзейнасцю, або арыштам з пазбаўлен-

нем права займаць пэўнай пасады або займацца пэўнай дзейнасцю, або арыштам з пазбаўленнем права займаць пэўнай пасады або займацца пэўнай дзейнасцю, або арыштам з пазбаўлен-

нем права займаць пэўнай пасады або займацца пэўнай дзейнасцю, або арыштам з пазбаўлен-

нем права займаць пэўнай пасады або займацца пэўнай дзейнасцю, або арыштам з пазбаўлен-

нем права займаць пэўнай пасады або займацца пэўнай дзейнасцю, або арыштам з пазбаўлен-

нем права займаць пэўнай пасады або займацца пэўнай дзейнасцю, або арыштам з пазбаўлен-

нем права займаць пэўнай пасады або займацца пэўнай дзейнасцю, або арыштам з пазбаўлен-

нем права займаць пэўнай пасады або займацца пэўнай дзейнасцю, або арыштам з пазбаўлен-

нем права займаць пэўнай пасады або займацца пэўнай дзейнасцю, або арыштам з пазбаўлен-

нем права займаць пэўнай пасады або займацца пэўнай дзейнасцю, або арыштам з пазбаўлен-

нем права займаць пэўнай пасады або займацца пэўнай дзейнасцю, або арыштам з пазбаўлен-

нем права займаць пэўнай пасады або займацца пэўнай дзейнасцю, або арыштам з пазбаўлен-

нем права займаць пэўнай пасады або займацца пэўнай дзейнасцю, або арыштам з пазбаўлен-

нем права займаць пэўнай пасады або займацца пэўнай дзейнасцю, або арыштам з пазбаўлен-

нем права займаць пэўнай пасады або займацца пэўнай дзейнасцю, або арыштам з пазбаўлен-

нем права займаць пэўнай пасады або займацца пэўнай дзейнасцю, або арыштам з пазбаўлен-

нем права займаць пэўнай пасады або займацца пэўнай дзейнасцю, або арыштам з пазбаўлен-

нем права займаць пэўнай пасады або займацца пэўнай дзейнасцю, або арыштам з пазбаўлен-

нем права займаць пэўнай пасады або займацца пэўнай дзейнасцю, або арыштам з пазбаўлен-

нем права

ФІНІШНАЯ ПРАМАЯ ДЛЯ ФРЫСТАЙЛІСТАЎ

Беларускі фрыстайліст, пераможца Алімпійскіх гульняў-2010 у Ванкуверы Аляксей Грышын завяршыў кар'еру. Па словах галоўнага трэнера беларускай зборнай па фрыстайле Мікалая КАЗЕКІ, спартсмен збіраўся пайсці з вялікага спорту пасля чэмпіянату свету 2015 года ў аўстрыйскім Крайшбергу, але падрыхтоўку да першынства так і не распачаў.

Аляксей ГРЫШЫН жаха «Бывай!» вялікаму спорту.

Нагадаем, што Аляксей Грышын увайшоў у гісторыю айчынага спорту як першы алімпійскі чэмпіён зімовых Гульняў. Але першы алімпійскі медаль беларускага фрыстайліста рыхтаваўся да чэмпіянату свету, адпрацаваў два зборы ў добрым рэжыме... «Не ведаю, ці канчаткова Аля развіталася са спортам, альбо пасля родаў энду вернецца да трэнера, — адзначае Мікалай Казека. — У любым выпадку хочацца верыць, што працэс змены пакаленняў у зборнай не зацягнецца, і маладыя дзюраты ў бліжэйшай будучыні выйдуча на канкурэнтнае ўзровень».

МАЛЕНЬКІ «НЕХАЧУХА», ЯКІ СТАЎ ПЕРАМОЖЦАМ

ЧЭМПІЁН ЕЎРОПЫ Ў СКАЧКАХ НА БАТУЦЕ РАСПАВЯДАЕ, ЯК ДЗІЦЯЧАЯ ЛЯНОТА ВЫЗНАЧЫЛА ЯГО ЛЁС

На юбілейным трыццатым чэмпіянаце свету па скачках на батuce, які сёлета праходзіў у амерыканскай Дэйтоне-Біч, беларускія атлеты здабылі адзінаццаць узнагарод! Сем з іх — на рахунку нашых юніёраў. Яшчэ чатыры медалі заваявалі дарослыя спартсмены, сярод якіх вылучыўся і 18-гадовы Уладзіслаў ГАНЧАРОЎ. Сёлета чэмпіён Еўропы стаў бронзавым прызёрам у індывідуальных скачках і сярэбраным — у сінхронных. Карэспандэнт «Звязды» пагутарыла са спартсменам і даведалася, чым небяспечныя чорныя столі, дзе знаходзіцца самая лепшая гімнастычная зала і чаму кітайскія батучысты пакуль найлепшыя ў свеце.

Першы медаль чэмпіянату свету.

«НІШТО НЕ ВЕЧНА!»
— Давай прыгадаем, што адбылася непасрэдна перад першынствам.
— Перад чэмпіянатам у нас быў дваццацідзённы збор. Праграму я крыху ускладніў, але выконваць я стала лягчэй, чым раней. Насамрэч растлумачыць гэты парадокс няпроста, таму скажу так: раней у пошуках «свайго праграмы» я хадзіў з іграмамі, а цяпер узяў і пайшоў прама. І ўсё атрымалася. Зразумела, што выступленне не было ідэальным, бо ацэнку я атрымаў не такую ўжо і высокую. Не магу сказаць, што мне нешта перашкодзіла, але памяшканне было не зусім звычайным. Зала, дзе праходзілі спарторніцы, была падзелена чорнымі шчырмамі, столь таксама чорная... Вядома, што чорны колер памяншае прастору, таму, калі выступалі, адчуваўся нейкі ціск. Мы ж прывыклі да паветра да паветра, белага колеру, хоць там і не асабліва шмат прасторы. У такіх умовах адчуваеш сябе больш свабодна. Але, улічваючы, што гэта быў толькі другі мой чэмпіянат свету, медаль не застаўся цалкам задаволеным. Гэтую першую ўзнагароду на першынстве планеты запомню, напэўна, на ўсё жыццё. Я і летас, на дэбютным чэмпіянаце свету ў Сафіі, выступаў досыць няблага, дайшоў да фіналу, але там сарваў спробу — у выніку толькі васьмае месца. Напярэдні старту ўгадваў леташнюю гісторыю, думаў, што трэба зрабіць, каб яна не паўтарылася. Добра, што ў нашай камандзе ёсць псіхалаг, які дапамагае, так бы мовіць, праціскае галаву. Вядома, гэтыя думкі цалкам не прыбіраюцца, але страх становіцца меншым.

як у гэты раз. Але атрымалася сабрацца і выступіць у сваю сілу: у індывідуальных скачках быў трэцім, а ў сінхронных, разам з Колам Казекам — другім. Па-другое, ніякіх прэтэнзій па арганізацыі. Чуў, як многія спартсмены, трэнеры хвалілі мінскі этап. Азінае, за што можна зацэпіцца, — у зале ўсё ж такі было малавата месца. Калі б выкарыстоўваў усю прастору, аднаго Палаца спорту хапіла б, але частка памяшкання была аддзелена шырмай — для размінкі.
— Дарэчы, дзе была самая лепшая зала, у якой табе даводзілася выступаць?
— Мне вельмі падабаецца зала ў Санкт-Пецярбургу. Гаворка ідзе пра спартыўна-канцэртны комплекс, СКК. Адзін у адзін, як «Алімпійскі» ў Маскве, толькі крыху меншай умяшчальнасці. Там, вядома, і прасторы хапае, і столі высокія, і з асветленнем ніколі праблем няма — усё ідэальна. У Францыі ёсць выдатныя пляцоўкі... Дарэчы, Піцэр для мяне — знакавы горад. Менавіта тут, на чэмпіянаце свету сярод юніёраў у 2009 годзе, я заняў другое месца. Гэта была адна з самых галоўных нечака-

насцяў у маім жыцці! Тады і зразумеў, што часосці варты як спартсмен.
— А як прыйшоў у скачку на батuce, памятаеш?
— Вядома! Гэта ж было параўнальна нядаўна (смяецца). У шэсць гадоў бацькі прывялі мяне ў секцыю спартыўнай гімнастыкі. Але там я надоўга не затрымаўся — месяцы тры, здаецца. Чаму? Цяпер разумею, што шмат ленаваўся, быў гэтакім «нехачухам», ды і спартыўная гімнастыка здавалася мне чымсьці нерэальна складаным. Вось трэнеры і паралі бацькам перавесці мяне ў іншую секцыю. На батuce мне было веселіей і лягчэй, там і застаўся. А ўжо праз год пачаліся дзіцячыя спаборніцтвы — унутрышкольныя, гарадскія, абласныя, пасля — экзамены на разрады. Так што да спаборніцкай дзейнасці я прывыкаў досыць хутка.

ПРЫЕМНАЯ ЗАКАНАМЕРНАСЦЬ
— Калі ў мінулым годзе трэба было выбіраць, куды паступаць пасля гімназіі, доўга раздумваў?
— Дастаткова доўга. У школе я добра вучыўся, «сбраваў» і з матэматыкай, і з фізікай... Разглядаў варыянт БНТУ, прываблівала спецыяльнасць «Інжынер-спецыяліст па нерухомасці». І маці такі план падабаўся. Але параўнаў з трэнерамі, і разам мы прыйшлі да думкі, што вучоба на неспартыўным профілі будзе адбіраць шмат часу і сіл. Таму паступіў у БДУФК на спецыяльнасць «трэнер па відзе спорту». Вось неўзабаве сесія, трэба рыхтавацца.
— Але пакуль доўгачаканы адпачынак...
— Так, да 15 снежня. А там ужо зборы, падрыхтоўка да чэмпіянату Беларусі. Пасля адкрываецца еўрапейскі сезон, у канцы вясны — сусветны: чатыры этапы Кубка свету — у Партугаліі, Францыі, Іспаніі і Расіі. Тут жа і першыя Еўрапейскія гульні, якія прайдуць у сярэдзіне чэрвеня ў Баку. І, нарэшце, ліцэнзійны чэмпіянат свету ў Даніі, на выніках якога ўсёго толькі 16 атлетаў адбярдуцца на Алімпіяды. Так што важна ўвесці гэты насычаны сезон прайсці роўна і стабільна, але з запасам.
— Значыць, эксперыментаваць з праграмай не будзе?
— А гэтага і не трэба! Максімум, штосьці дабавіць, штосьці пачыніць... Задача, якая перад намі стаіць, — дасягнуць напружанае да ідэалу. Кардынальна змяняць ці ускладняць праграму ў перадалімпійскі сезон за надта рызыкоўна. Нават кітайцы да Алімпіяды выконваюць правераную праграму, а вось на Гульнях ужо чымсьці здзіўляюць. Так што будзем прытрымлівацца такога ж падыходу.
— І напружаны не магу не запытацца вас пра што: з Аняй Гарчанок вы неразлучныя як у жыцці, так і на батuce. Разам сталі чэмпіёнамі Еўропы, пасля — «бронзавымі» прызёрамі першынства свету... Адкуль такая сінхроннасць?
— Напэўна, не хочам адставаць адно ад аднаго. А калі зусім шчыра, думаю, гэта чыстая выпадковасць. У зборнай, як гэта бывае, ужо шмат жарту з'явілася з-за падобнай заканамернасці. Ну і няхай! Не буду супраць, калі гэтая тэндэнцыя захавецца.

акунуцца ў акіяны
— Ты ўпершыню трапіў у ЗША. Раскажы пра ўражанні ад краіны і месцаў, у якіх давалася бацьваць.
— Насамрэч не было ніякага «ваў-эфекту» ад убачанага, якога я чакаў. Дэйтоне-Біч — тыповае курортнае мястэчка, якое можна смела параўнаць з любым турыстычным горадам. Пляжы, атэлі, кавярні — і нічога больш. Атлантычны акіяны ўжо быў халаднаваты, але некалькі разоў мы ўсё ж такі акунуліся. А пасля спарторніцтва ўзялі напяртак аўтамобіль і з'ездзілі ў Арпанда — другі па велічыні горад у Фларыдзе. Ён, безумоўна, адрозніваецца ад Дэйтоны — буйны мегаполіс, дзе шмат цікавых месцаў, галоўнае з якіх, напэўна, забавляльны парк Universal Studios. Вядома, няправільна рабіць высновы пра такую вялікую краіну, пабываўшы толькі ў двух гарадах, але, паўтаруся, нічога звышнатуральнага ў Амерыцы для сябе не адкрыў.
— Сёлета ў Мінску ўпершыню прайшоў этап Кубка свету па скачках на батuce. Параўнай гэты старт з іншымі падобнымі.
— Па-першае, адразу скажу, што не адчуў ніякага «дома» і сцены дапамагаюць (смяецца). Хваляваўся жудасна! Напэўна, ніколі не адчуваў столькі адказнасці,

У прадчуванні ўласнай перамогі...

Рэпартаж

«НЕ ТРЭБА ЛІЦЬ СЛЁЗЫ!»

Нашы барцы саступілі расіянам на турніры памяці Караваева, але занялі адразу дзве прыступкі п'едэстала

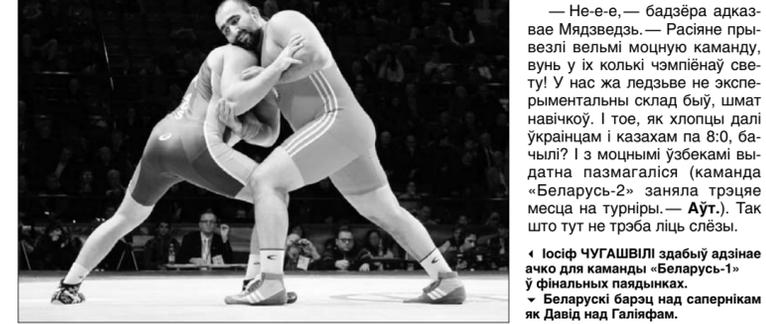
Калі краіна збірае адразу дзве каманды на хатні турнір, то за гэты від спорту можна не хвалявацца. Значыць, ёсць і аснова, і годная змена. Такім дасягненнем можа пахваліцца айчынная грэка-рымская барацьба. Сёлета на міжнародным турніры памяці Алега Караваева, які, дарэчы, ужо ў 21-ы раз прымае беларуская сталіца, наша краіна прадставіла адразу дзве каманды. І абедзве ўзняліся на п'едэстале.

• **Біяграфічная даведка:**
Караваев Алег Мікалаевіч (1936—1978). Першы беларускі барэц, які ўзняўся на алімпійскі п'едэстале.
Нарадзіўся ў Мінску. Барацьбой пачаў займацца даволі позна, у 16 гадоў. А ўжо праз год стаў чэмпіёнам СССР сярод юнакаў.
Чэмпіён Алімпіяды ў Рыме 1960 г. у вагавай катэгорыі да 57 кг. На Гульнях быў прызнаны самым тэхнічным барцом класічнага стылю.
Двухразовы чэмпіён свету (1958, 1961), шматразовы пераможца першынства СССР.

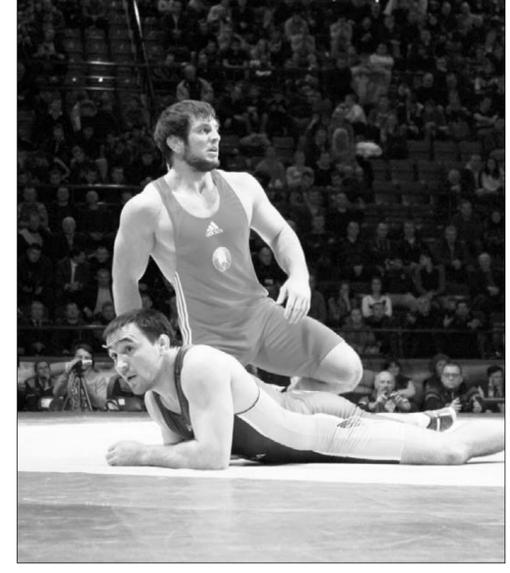
куток бурна святкуе перамогу, Расія вядзе 3:0.
— Усё роўна выдатная схватка атрымалася, прыемна глядзець, — кажа алімпійскі чэмпіён Барселоні-1992.
...Пасля яшчэ чатыры паражэнні. І толькі супервагавік Іосіф Чугашвілі здабывае для сваёй каманды адзінае ачко ў фінальных паядынках. Той самы беларускі грузін, які два гады таму

Крыху нечакана, але ад таго і больш прыемна, што на трыбунах Палаца спорту ў пятнічны вечар сабралася шмат гледачоў. Некаторыя з іх вельмі актыўна, з банерамі і крычалкамі, падтрымлівалі сваіх любімых барцоў.

Іосіф ЧУГАШВІЛІ здабыў адзінае ачко для каманды «Беларусь-1» ў фінальных паядынках. — Беларускае барэц над сапернікам як Давід над Галіяфам.

— Вось гэта атмасфера! — чуў за спінай.
Паварочваючы і бачу чэмпіёна свету 1990 года і бронзавага прызёра барселонскай Алімпіяды Сяргея Дземішэвіча. Праўду кажуць: былых атлетаў не бывае. Статны, падцягнуты мужчына з тым жа спартыўным азартам, як і дваццаць гадоў таму, захоплены азіраецца на вокал.
— Нават баскетбольныя і гандбольныя турніры не збіраюць столькі публікі, — дзялюся сваімі назіраннямі.
— А ўсё таму, што ў беларускай грэка-рымскай барацьбе карэнныя традыцыі. У нас ёсць свая школа, якой трэба ганарыцца. І, здаецца, тыя хлопцы, — Сяргей Мікалаевіч ківае ў бок невяліччай групкі падлеткаў, якія ледзьве не высокавоцця на дыван, каб дапамагчы сваім кумірам, — гэта разумеюць. А калі і не разумеюць, то адчуваюць.
І не паспрачаюцца. Яшчэ ў канцы 1950-х — пачатку 1960-х гг. айчынная класічная барацьба перажывала сапраўдны бум. Па ўсім Саюзе і за яго межамі гучалі імяны Алега Караваева, Мікалая Чукалава, Івана Коршунава і іншых атлетаў. А да лепшых дасягненняў беларускага гандбола віду спорту кажаць было яшчэ не адзін дзясцітак гадоў.

прайграў, мабыць, найважнейшую схватку ў сваім жыцці — за «бронзу» лонданскай Алімпіяды. З дывана мажны спартсмен сышоўзі няспешна, без усмешкі. Вядома, 1:7 — не тыя лічбы, якія могуць парадаваць у фінале.
Тым не менш, ужо праз 10—15 хвілін на цырымоніі ўзнагароджання была атмасфера вяртаецца — тыя самыя хлопцы, з банерамі і крычалкамі, гучна вітаюць прызёраў і пераможцаў. Арбітры, якія судзілі паядынкі, здымаюць пінжакі і абменьваюцца поціскамі рук. І тут жа чуюсь знаёмыя эпітэты «нісе», «amazing», «respectable» — за межамі гасці засталіся задаволенымі напалам барцаў бы і, вядома, арганізацыяй турніру.
Між іншым, гэты турнір стаў першым выпрабаваннем для Ігара Пятрэнікі, які літаральна напярэдадні мінскага старту змяніў на пасадзе галоўнага трэнера нацыянальнай зборнай Камандарта Маджыдава. І на гэтыя спарторніцы новы кіраўнік нашай зборнай ставіў досыць суразнае мэты — вызначыць перспектывыных барцоў, якія ў наступным сезоне будуць змагацца на алімпійскія ліцэнзіі. Пасля заканчэння турніру галоўны трэнер нашай каманды прызнаў, што ўжо бачыць, з кім трэба працаваць яшчэ больш, а хто ўжо амаль гатовы да адказнага місі. Чэмпіянат свету па барацьбе, які налета прайдзе ў Лас-Вегасе, рассуціць.

Якім будзе алімпійскі Мінск?

У 2019 годзе беларуская сталіца прыме летні Еўрапейскі юнацкі алімпійскі фестываль
Такое рашэнне было прынята на Генасамблеі еўрапейскіх алімпійскіх камітэтаў (ЕАК), якая прайшла ў Баку. Прэзентавалі беларускую заяўку генеральны сакратар Нацыянальнага алімпійскага камітэта Георгій Катуплі, алімпійскі чэмпіён лёгкаатлетка Юлія Несцяранка і вясляр Дзмітрый Даўгалёнак, міністр спорту і турызму Аляксандр Шамко, памочнік Прэзідэнта па пытаннях фізічнай культуры, спорту і развіцця турызму Максім Рызанкоў, а таксама першы намеснік старшыні Мінгарвыканкама Уладзімір Кухараў. Абсалютна ўсе дэлегаты форуму прагаласавалі за Мінск у якасці сталіцы Еўрапейскага юнацкага алімпійскага фестывалю-2019.
— Я быў у Мінску ў 2011 годзе на пасяджэнні выканкама ЕАК, — адзначаў прэзідэнт ЕАК Патрык Хікі. — У вас ёсць цудоўныя спартыўныя аб'екты топ-узроўню, а Мінск — прыгожы, сучасны горад, які любіць і ўмее праводзіць спарторніцы розных маштабаў. Мой сябар, прэзідэнт Міжнароднай федэрацыі хакея Рэнэ Фазель, сказаў мне, што сёлета чэмпіянат свету па хакеі быў лепшым у гісторыі. Таму я ўпэўнены, што Мінск — гэта правільны выбар!

У фотааб'ектыве

РАБІЦЬ ДАБРО ПРОСТА!

БЕЛАРУСКІЯ СПАРТСМЭНЫ ДАЛУЧЫЛІСЯ ДА ДАБРАЧЫННАЙ АКЦЫІ «МАКХЭПІДЭЙ»

Любоў ЧАРКАШЫНА і тэлеведучы Канстанцін ПРЫДЫБАЙЛА дэманструюць казачныя арыгамі.

Для Меліцэны СТАНОТЮЎ дабрачыннасць — прыемная і карысная звычка.

Форвард «зуброў» Аляксандр ПАЎЛОВІЧ запрашае да касы чарвогага кліента.

ЗАМЕСТ РУІН — ВІРТУАЛЬНЫ ЗАМАК

Малады сталічны праграміст вырашыў аднавіць Вялікае Княства Літоўскае, Раскае і Жамойцкае. Але робіць гэта, натуральна, у віртуальным асяроддзі. Юнак пад псеўданімам Ахрэм Белабровіч стварыў сайт VKL3D.COM, на якім у аб'ёмным фармаце можна ўбачыць нашы велічныя замкі, ад якіх, сёння, на жаль, засталіся адны руіны.

Ахрэм Белабровіч кажа, што асноўная ідэя яго працы — гэта аднавіць знешні выгляд значных гістарычных мясцін, каб можна было пабачыць на ўласныя вочы, як выглядала наша Радзіма стагоддзі таму. Ён лічыць, што для некаторых будзе адкрыццём тое, што тут была калісьці не толькі зямля «сялян і саломы», але і магутная краіна замкаў і палацаў. Дызайнер ікемца адрадыць веліч і дух той эпохі праз яе архітэктуру: каб можна было наглядна бачыць, што нам ёсць чым ганарыцца ў мінулае.

Пакуль што на сайт загружана толькі мадэль Круцкага замка. Аднак яго адноўленае аблічча сапраўды ўражае. Замак можна ўбачыць з самых розных ракурсаў і пунктаў назірання. Спачатку, напрыклад, здаецца, што ты стаіш воддалі і з су-

Старонкі гісторыі

Паміж Княствам і Каронай

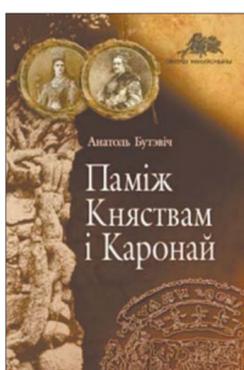
Мінуўшчына перагукваецца з сучаснасцю

Апошнім часам шырыцца колькасць даследаванняў беларускай мінуўшчыны. І, як водзіцца ў такіх выпадках, мношчыца колькасць пунктаў гледжання, выносу і гіпотэз адносна першаўтокаў нашай гісторыі, своеасаблівае з'яўляецца дзяржаўнасці і нацыянальна-культурнай дынамікі беларускай нацыі. Усё больш з'яўляецца твораў, напісаных галоўным чынам публіцыстамі, для якіх Вялікае Княства Літоўскае ўяўляецца адназначна беларускай дзяржавай, а наша гісторыя мае толькі адно — балтыйскае вымярэнне, нягледзячы на тое, што межы ВКЛ цягнуліся з поўначы на поўдзень ад Балтыкі да Чорнага мора, і гэта вызначала няпросты і трагічны шлях геапалітыкі Княства, якую трэба было здзяйсняць у, як цяпер кажучы, поліэтычным, мультыкультурным асяроддзі, дзе змагаліся за ўплыў і ўладу дзве магутныя плыні хрысціянства — каталіцызм і праваслаўе, да якіх пазней далучыўся пратэстантызм.

Дзейнасць гэтых таленавітых, але вельмі ўжо enaged (ангажаваных) журналістаў замянае станаўленню гістарычна выверанай і дакладнай карціны падзей і людзей той вялікай і драматычнай гісторыі Еўропы ў эпоху станаўлення нацыянальных дзяржаў. На шчасце, у Беларусі плённая праца і другая школа даследчыкаў, якія рупліва і аб'ектыўна даследуюць гістарычную даўніну, імкнучыся зразумець яе сувязь з іншымі гістарычнымі падзеямі, узаемазвязь і ўзаемадзеянне з народамі-суседзямі. Да іх ліку належыць Анатоль Бутвіч, вядомы дзяржаўны і грамадскі дзеяч, пісьменнік, аўтар арыгінальных твораў публіцыстыкі і прозы.

Чытач, напэўна, з цікавасцю сустрэе яго новую кнігу «Паміж Княствам і Каронай», што выйшла летась у Выдавецкім доме «Звязда» ў серыі «Свято мінуўшчыны», а цяпер амаль знікла з паліц кнігарняў, што, як мне здаецца, сведчыць пра тое, што яна знайшла свайго чытача.

Кніга, на задуме аўтара, з'яўляецца працягам (дакументальным, як кажа пісьменнік) яго рамана «Каралева не здарэўся караля, або Каралеўскае шлюбаванне ў Навагародку». Раман у гэтай жа серыі выйшаў у 2010 годзе і меў падзаглавак «Займальныя апавяд пра каханне 17-гадовай беларускай князюўны Соф'і Гальшанскай і 70-гадовага караля польскага Ягайлы». Для нас тут важна адзначыць, што новая кніга «Паміж Княствам і Каронай» мае самастойнае значэнне, бо выкарыстоўвае новы жанр гістарычнага наратыву (прынамсі, у беларусістыцы), даследуючы гісторыю памежных дзяржаў — Польшчы і ВКЛ — праз лёсы і выдатныя дзеянні. А іх было намала, адзін толькі пералік займае шмат старонак. Гэта вельмі вядомы ў свой час людзі. Іх думкі і дзеі ў многім сфарміравалі і той сусвет, у якім мы жывём з вамі сёння. Збірэнне гэтага мнства гістарычных асоб і размяшчэнне іх у адным шэрагу — немалая заслуга аўтара. Адекватная гістарычная ацэнка іх, што, на наш погляд, яна удалося аўтару, — яго вялікая удача. Дзякуючы гэтаму, кніга чытаецца

з увагай да дэталю і з цікавасцю да аўтарскай думкі.

Аўтар любіць сваіх герояў, і гэта асабліва добра відаць з таго, як ён вылучае гіганцкую для свайго часу постаць Ягайлы. Ён ставіць у заслугу яму і Вітаўту Вялікаму перамогу ў Грунвальдскай бітве, што закончылася поўным разгромам тэўтонаў.

Аўтар справядліва называе яго «бітвай народаў». Гэтая перамога спрыяла станаўленню ў якасці самастойных этнасаў, а пасля і нацыі беларускай і літоўскага народаў. Творчы задум аўтара гэтага твора вобразаў — Ягайлы і Соф'і Гальшанскай, а таксама іх атачэння, якое дапамагае больш глыбока зразумець падзеі, што адбываліся ў Кароне і Княстве ад Круцкай да Люблінскай уніі.

Круцкая унія для Княства і Кароны — ВКЛ і Каралеўства Польскага — найвялікшая геапалітычная ўдача палякаў, без якой Каралеўства немінуча загінула б пад націскам тэўтонаў. У палякаў не было іншага выйсця, і яны насуперак розным складаным абставінам арганізавалі дынастычны шлюб маладой каралевы польскай Ядвігі і вялікага князя літоўскага Ягайлы пры вострым нежаданні першаі, жыццё якой пасля гэтага стала самотным і нават трагічным.

Іван АНТАНОВІЧ, доктар філасофскіх навук, прафесар

ВКЛ. Аднак, відаць, у яго ўсё ж пераважае польскі інтарэс, магчыма, абумоўлены тагачаснымі палітычнымі абставінамі. Разам са сваёй чацвёртай жонкай Соф'іяй Гальшанскай, ён стаў пачынальнікам Ягелонскай дынастыі (доўжылася амаль 200 гадоў), якую многія даследчыкі лічаць «залатым векам» польскай гісторыі. Апраўжана ў 1572 годзе апошняга з Ягелонаў — Жыгімонта II Аўгуста — адбылася Берасцейская унія 1566 года, пасля якой лёс ВКЛ стаў намнога менш шчаслівым. Хоць наш аўтар піша, што Ягайла памятаў свае карані (што магло быць і на самой справе), усё ж за Польшчой стаяў Ватыкан, для якога акаталічванне Усходняй Еўропы (then as now — як кажучы сёння многія даследчыкі) было найпершай геапалітычнай задачай. З часу Ягайлы пачаўся працэс апалчвання і акаталічвання ВКЛ: яе эліт і дзяржаўных інстытутаў, што і закончылася нават стратай беларускай мовы статусу дзяржаўнай на тэрыторыі ВКЛ.

Гэта добра відаць на прыкладзе велічэзнай постаці нашай гісторыі — вялікага князя літоўскага Вітаўта (у каталіцтве — Віганда, у праваслаўі — Аляксандра). Нам здаецца, што факт «знікнення» каралеўскай кароны Вітаўта на шляху з Ватыкана (у чаканні яе знаць баявалася цэлы тыдзень) з'яўляецца ні чым іншым, як злачынствам палякаў, на жаль — не першым і не апошнім ва ўзаемаадносінах Кароны і ВКЛ.

Нам хацелася б, каб аўтар задаў пытанне, а ці было іншае выйсце ў ВКЛ, акрамя уніі з Каронай? Нам здаецца, што выйсце было — гэта саюз з Маскоўскім царствам, якое тады набрала сілу. Думаецца, што нават без гэтага гіпатэтычнага саюза, нават каб ВКЛ засталася адна, яе войны з Маскоўскай імперыяй былі б менш працяглымі і зацятымі, бо праваслаўныя народы (а народ ВКЛ быў тады ў Кароне і Княстве ад праваслаўным) пазбеглі б той жорсткасці і лютасці, якую надаваў ім элемент рэлігійнай несумяшчальнасці. Але на тое яна і гіпотэза, каб яе аспрэчаць.

Адметны поспех кнігі ў адсутнасці яўнай палемікі, якая сёння так часта засмечвае нават многія таленавітыя даследаванні. Аўтар выкладае свой добра аргументаваны пункт гледжання, які ён прадстаўляе ўвазе чытача, чакаючы, што той выкажа і сваю думку. Хоцання сказаць аўтару дзякуй за гэтую руплівую працу і пажадаць яму новых поспехаў.

Іван АНТАНОВІЧ, доктар філасофскіх навук, прафесар

Што прымушае людзей пакідаць Радзіму — уласны выбар ці абставіны? Ці сумуюць яны, калі доводзіцца жыць удалечыні ад яе? Як і дзеля чаго захоўваюць нацыянальную культуру там, за акіянам? Пра усё гэта расказала вядучы архіваў Беларускага дзяржаўнага архіва-музея літаратуры і мастацтва Наталля Гардзіенка, якая да таго ж з'яўляецца старшынёй цэнтра камплектавання і вывучэння дакументальнай спадчыны беларускага замежжа, створанага ў гэтай установе.

Аўстралійскія дамы — быццам нашы

«Гадоў дзевяць таму я зацікавілася тэмай жыцця беларускіх жанчын у эміграцыі — расказвае спадарыня Наталля. Я стала шукаць іх кантакты ў розных краінах свету. На маю зацікаўленасць вельмі актыўна адгукнуліся аўстралійскія беларускія жанчыны. Прычым яны вырашылі, што ім прасцей не пісаць мне ў лістах, а запраسیць да сябе, каб я на месцы ўсё паглядзела. Такім чынам у 2003 годзе я трапіла да беларускай Аўстраліі. Там загінула інтэрв'ю, пераважна з жанчынамі, у розных беларускіх асяродках: Мельбурне, Сіднэі, Адэлаідзе. Вынікам стала кніга, прысвечаная беларускай Аўстраліі.

Калі я ўпершыню трапіла туды і стала размаўляць з беларускімі жанчынамі, якія апошнія паўстагоддзя пражылі на Захадзе, у Аўстраліі, зразумела, што яны падобныя да нашых вясковых жанчын. Гэтыя кабеты выязджалі пераважна з вёсак, таму нашы традыцыі захоўвалі і за мяжой. Паміж сабой яны размаўлялі па-беларуску. Калі я заходзіла ў аўстралійскі дом, то магла бачыць падушкі з вышытымі накідкамі (акурат як у нас), нацыянальныя строй, што апрапа-наліся на святы. Пры кожнай хаце абавязкова быў свой агародчык, дзе жанчыны вырошчвалі памідоры, агуркі, пры тым што ў Аўстраліі гэта зусім не абавязкова, бо іх можна набыць круглы год. Тым не менш нашыя перасяленцы заўсёды хваліліся, што гэта сваё. Беларусы адрозніваліся ад аўстралійцаў і тым, што яны ў грыбы там хадзілі і салілі грыбы, агуркі, частавалі імі. Традыцыйныя бытавыя рэчы, якія былі на Радзіме, пераносіліся і ў

Аўстралію таксама. Па паводзінах, па менталітэце, яны вельмі нагадвалі маіх бабунь, якія былі тут, у Беларусі»...

Канадскія «яваровы людзі»

«Адна з першых жанчын, якой я напісала ў часе пошукаў, была Раіса Жук-Грышкewіч — вядомая беларуская дзялячка ў Канадзе. У нас завязалася ліставанне, яна стала дасылаць мне розныя матэрыялы, а таксама адрасы людзей, да якіх можна звяртацца. Мне давялося пазнаёміцца з Вялікай Кавалевай, якая арганізавала ў Канадзе гурт «Яваровы людзі», які сёння вельмі актыўна выступае, запісвае нацыянальны беларускія песні. Дзякуючы Вялікай удалося арганізаваць паездку, каб працаваць з беларускімі архівамі ў Канадзе. У горадзе Атава ў архіве ёсць вялікія фонды дзялячак эміграцый — Сяргея Хмары, Міколы Сільвановіча, Раісы і

Вінцэнта Жук-Грышкewіча, Янкі Садоўскага і інш. Найбольш беларускае жыццё ў Канадзе цяпер канцэнтруецца ў Таронта».

Англа-беларуская трасянка

«Мяне запрасілі таксама і беларусы Вялікабрытаніі, каб праправавала і з іх архівамі, напісала пра іх — вынікам стала кніга «Беларусы ў Вялікабрытаніі». У Лондане, Манчэстэры, Брэдфардзе раней былі беларускія дамы (набытыя нашымі эмігрантамі), якія часта выкарыстоўвалі як інтэрнаты. У іх маглі жыць беларусы, а таксама мелі сталага жапыла, а таксама

там праводзілі розныя культурныя мерапрыемствы.

Паміж сабой нашы эмігранты, безумоўна, карысталіся беларускай мовай. Аднак з часам яна набывала рысы англійскай. Калі-нікілі можна было пачуць, як англійскія карані сёлы яны выкарыстоўваюць з беларускімі канчаткамі. З такой з'явай можна сустрэцца і ў іншых англамоўных краінах — Амерыцы, Англіі, Канадзе. Старыя беларусы, якія вучылі англійскую мову ўжо па прызездзе, адаптавалі замежныя словы да роднай мовы. Часам пачынала нават з'яўляцца пэўная англа-беларуская трасянка».

Страчаныя для айчыны...

«Народжаня за мяжой дзёці адчуваюць сябе, у большасці, ужо жыхарамі краіны-нараджэнкі па культуры і ментальнасці. Вельмі мала прыкладаў можна прывесці, калі дзёці беларусаў з паваеннай хвалі не толькі разумеюць, але і размаўляюць па-беларуску. Хаця і такіх ёсць — гэта дзёці Кіпеляў, Запруднік, якія мэтадна кіравана вучылі сваіх дзяцей і трымалі ў коле нацыянальных інтарэсаў.

Праблема Беларускай эміграцыі была ў тым, што не ўдалася стварыць трывалых навучальных устаноў для дзяцей. Былі нядзельныя школы пры

цэрквах ці пэўных арганізацыяў — і да сёння яны арганізуюцца. Аднак яны не вельмі трывалыя, пэўны час папрацуюць — і закрываюцца. Адзіным цікавым прыкладам быў беларускі інтэрнат для хлопчыкаў імя Кірылы Тураўскага ў Лондане, адкрыты ў 1960-х гадах. Туды бацькі з розных краін маглі аддаваць сваіх дзяцей, каб яны разам з асноўнай адукацыяй маглі атрымаваць яшчэ і беларускую (вывучалі гісторыю, культуру, мову, а па воме пасля здавалі афіцыйныя іспыты).

На сёння нашчадкі нашых эмігрантаў для Беларускай грамады страчаныя, за пэўным выключэннем (ёсць яны, напрыклад, у Беларуска-амерыканскім задзіночанні ў ЗША).

Калі чалавек жыве ў Беларусі, і нацыянальнае для яго з'яўляецца другасным, то і за мяжой ён не будзе шукаць людзей, каб размаўляць з імі па-беларуску. Калі ў яго тут няма такой патрэбы, то і на Захадзе яна не з'явіцца. Думаю, гэта характэрна і для ўсіх іншых краін. Аднак беларусам больш складана, бо мы заўсёды знаходзіліся ў коле прыцягнення іншых нацый на эміграцыі. Палякі, рускія, украінцы ўваходзяць у дзясятку колькасна найвялікшых эміграцый. І, калі няма сваіх суполак, беларусам прасцей далучыцца да іншых».

Ніна ШЧАРБАЧЭВІЧ.

ЛІСТАПАД — СЕЗОН БАРАНЫНЫ

Не адмоўце сабе ў асалодзе працаваць заходнебеларускага актывіста Мар'яна Пецюковіча. У яго ўспінама «Кара за службу народу» малоецця крэху ідэлічын, нават утапічы свет. Па кантрэсе ён будзе асабліва прывабным для асоб, расчараваных рэчаіснасцю лічбавы-сістэмнага мегалоізма. Гэта свабоднае аўтаномнае газдара-хутараннае:

«У нас у Беларусі сезон на бараніну, як ведама, распачынаўся восенню, пасля Усіх Святых, калі пачынаўся для жывёлы зімовы перыяд. Калі замарзала руны, тады не толькі пасвіліся на ёй авечкі, але ўся свойская жывёла, у тым ліку і коні. На руны жывёла хутка папраўлялася, набірала сілы перад цяжкай зімовай парой, а авечкі асабліва добра папраўляліся і прыбывалі на вазе. І як толькі снег прыкрываў руны, тады жывёлу ставілі ў хлёў аж да вясны. Лішнюю збывалі, прадавалі, а авечак амаль усіх, якія не мелі ісіці на зіму, рэзалі для сваіх патрэб на мяса і на аўчынікі. На зіму пакідалі толькі пакрытыя самак у такой колькасці, на якую магло хапіць пашару (мужоўнага сена). Сярэдняя замознасці газдараў пуская ў зіму 4–5 штук авечак. Скапцоў, барана і ялавак (маладых) і старых (якія не пакрыліся) рэзалі для сябе, а калі былі патрэбны грошы, то пару штук прадавалі на рынках. Авечкія вантроўкі адразу падрытоўвалі да спажывання, тушу завешвалі на гарышчы (на хаце). Яна, калі ўжо пачаліся маразы, вісела датуль, пакуль яе, адразаючы па ка-

валку, не з'ядуць. Калі было зарэзана некалькі штук авечага пагаляюў, то часамі мяса дацягвалася (у ашчаднай гаспадыні) аж да Вялікадня. Дажэй не, бо пры цёплым надвор'і пачало б псавацца, засмярдзела б. Каледы амаль у кожнага газдара сустракаліся з кабанчыкам і баранінай».

Традыцыя рэзаць барана напярэдадні Усіх Святых (1 лістапада) трывала захоўвалася ў Заходняй Беларусі яшчэ і па вайне, у 1950-х гадах. Бараніну елі не толькі сваёй сям'ёй, але і раздавалі па кавалку, разам з адмысловымі памінальнымі булчачкамі, на наступны дзень, на Дзяды, — як міласціну жабракам. Але як пастваралі калгасы, дык

розніца паміж жабракамі і гаспадарамі знікла, і з ёй гэтая традыцыя, у якой бачыцца нават нешта падобнае на мусульманскі Курбан-Байрам. Магчыма, гэты звычай і быў некалі запазычаны ад татараў?

Паводле рэкамендацый «Літоўскай гаспадыні», у шляхецкіх гаспадарках бараніна захоўвалася не ў тушах на гарышчы, а парэзаная на кавалкі, у вялікіх скрынях, пераважна соленая і вэнджаная. Ды было б што захоўваць! Варта задумацца пра вяртанне беларуска-літвінскіх авечкі і бараніны, тым больш што дыетычныя якасці гэтага мяса зусім не блага. Яно вылікае найменш алергіі і найменш спрыяе развіццю атэрасклерозу.

Галубцы з бараніны па-татарску (традыцыйная страва беларуска-літоўскіх татараў)

Складнікі: 750 г тлустай бараніны (карак або лапатка), соль, перац на смак, вялікі качан капусты, 100 г рысу, 1/2 шклянкі смятаны, кубік сухога бульёў.

Спосаб прыгатавання: Мяса вымыць, парэзаць на кавалкі, перакруціць на фарш. Дадаць соль, перац і звараны ў вялікай колькасці салёнай вады і адкінуты на сіта рыс. Старанна перамяшаць. Вялікія лісты капусты абдаць кіпенем і выкладзі на іх фарш. Надзейна загарнуць. Палажыць у рондаль або на патэльню, заліць смятанай і бульёнам з 1 кубіка. Тушыць да гатоўнасці пад накрыўкай.

зу, у параўнанні з іншымі відамі мяса. Ці не таму і народы, якія яе спажываюць, славіцца сваім даўгажывеннем. Не такія ўжо і дрэнныя ў нас кліматычныя ўмовы для развядзення авечак, мо не горшыя, чым для вырошчвання збожжа. Бараніна вымагае досыць стараннага прыгатавання. Належыць выдаліць лішні лой, пакідаючы толькі тонкі пласт, каб мяса, калі яго маркуюцца запякаць, не высыхала, і выдаліць лішні абалонкі. Найлепей спажываць у ежу мяса авечак ад 6 тыдняў да 3 гадоў узростам. Больш старое мяса для выдалення спецыфічнага смаку трэба вытрымаць 6–12 гадзін (некаторыя рэкамендуецца да некалькіх дзён) у воцце, марынадзе з воцату і віна, малочнай сываротцы, кіслым малацэ і г.д. Для лепшай ферментацыі мяса рэкамендуецца папярэдне адбіць драўляным малатком.

Талкуеўчак

У Вушацах, дакладней, у «Пралетарыі», у адной сям'і была мянушка Талкуі. Ніхто не ведаў сапраўднага прозвішча гаротнікаў. Адзін з Талкуеў цёпла прыжаніўся ў суседняй вёсцы. Зажыўся. І ў базарны дзень прывёз у Вушацы прадаць бараніну. Кожны хацеў ласейшы кавалак. Каб з ныйрай капусту варыць, марыць шмат не магло, але не хацелася ж нікому і гоных кашэй. І пачалі падобна рывацца ці, як у нас кажучы, падхлеблівацца: — Таварыш Талкуеў. Даражаны Талкуеўчак... А ён толькі болей халярэу. (Рыгор Барадулін, «Здубавецце»)

Запечаная баранова нага (кумпяк)

Складнікі: барановы кумпяк, каля 1,2–1,5 кг, 1–2 лыжачкі солі, 3–4 зубкі часнуку, абдуленага і нарэзанага тонкімі скрылікамі, 125 г свінога сала, нарэзанага тонкімі лустачкамі, 2 лыжкі топленага масла.

Спосаб прыгатавання: Старанна нарэць кумпяк соплі і зрабіць нажом шмат досыць глыбокіх, амаль да косткі, надрэзаў. Нашлігавач тонкімі лустачкамі сала і часнаком. Запаяць у духоўцы, спачатку 20–30 хвілін пры тэмпературы 250°C, потым, пасля ўтварэння скарынькі, пры 150°C (для хуткага зніжэння тэмпературы проста адкрыць дзверцы духоўкі), з разліку каля 1 гадзіны на 1 кг вагі, усяго каля 1,5 гадзін. Паліваць мяса сляраца топленым маслам, пазней, досыць часта, сокамі ад мяса. Мяса гатовае, калі тэмпература, паводле кухарскага тэрмометра для мяса, дасягне 70–75°C. Выдаліць часнок і палажыць барановую нагу на талерку для падачы.

Дзённік настаўніка

Цяжкасці росту

Сярод разнастайных педагагічных навук ёсць адна, якая да гэтага часу так і не пазбавілася кляйма «лжэнавука». Я маю на ўвазе педалогію.

Чамусьці пры слове «педалаг» мне заўсёды ўспамінаецца раман Каверына «Два капітаны». Галоўныя адмоўныя персанажы там менавіта педалагі: Татарыню Мікалай Антонач і яго памагаты Рамашка. Як жа яны там з дзеячай здэкуюцца, гэтыя шкоднікі, з дапамогай сваіх педалагічных метадаў!

А яшчэ прыходзіць на памяць «Педагагічная паэма» Макаранкі, на старонках якой аўтар таксама нямаля паздэкаваўся з педалагі, поўнацю адмаўляючы яе як навуку.

І нават зараз многімі педалагіямі педалагія ўспрымаецца прыкладна так, як вучонымі-астраномамі — навука астралогія. У спецыялы часы аб педалагіі нават у энцыклапедыі было сказана наступнае: «Педалагія — антымарксісцкая, рэакцыйная, буржуазная навука аб дзецях».

Астралогія я асабіста за навуку не лічу (хоць многія тут могуць са мной паспрачацца), а вось што датычыцца педалагіі...

Дык што ж такое педалагія? І ці сапраўды яна такая бескарысная і нават шкодная, як аб гэтым прынята думаць?

Педалагія ўзнікла ў канцы XIX ст. пад уздзеяннем эвалюцыйных ідэй і звязана ў першую чаргу з імем С. Холла, які ў 1889 г. стварыў першую педалагічную лабараторыю. Педалагія імкнулася вывучаць дзеячай, зыходзячы з комплекснага падыходу, дапамагаць развіццю ўсіх іх магчымасцяў. Вялікая ўвага надавалася сукупнасці псіхалагічных, анатама-фізіялагічных, біялагічных і сацыялагічных падыходаў, хоць часта ўсе яны звязваліся паміж сабой толькі механічна. Занадта вялікая роля адводзілася разнастайным тэстам, па выніках якіх і рабіліся адпаведныя (а часта і паспешлівыя) вывады.

Але ўсё гэта было, як кажуць, «цяжкасці росту», бо педалагія як навука рабіла яшчэ свае першыя самастойныя крокі. І вось гэтую маладушную, яшчэ не зусім сфарміраваную навуку запрымкецілі і пачалі шырока прымяняць на практыцы ў Саюзе ў 1920-х — пачатку 1930-х гг. Было адкрыта некалькі педалагічных навучальных устаноў і шмат адпаведных факультэтаў ва ўсіх, бадай што, педагагічных інстытутах. Выдавалася шмат кніг па педалагіі. Педалагі працавалі ў школах, дзіцячых садках, разнастайных падлеткавых аб'яднаннях. Праводзіліся шматлікія псіхалага-педалагічныя кансультацыі, актыўна вялася работа з бацькамі...

А потым... Спецыяльнай пастановай ЦК КПБ(б) у 1936 годзе педалагія была аб'яўлена псеўданавукай і спыніла сваё існаванне. Многія вядомыя вучоныя-педалагі былі звольнены, падвергнуты крытыцы і нават рэпрэсаваны.

Чаму ж так адбылося? Прычын тут некалькі, але галоўнай з іх даследчыкі лічаць тое, што ў выніку педалагічных даследаванняў пастаянна высвятлялася: дзеці рабочых значна горш спраўляюцца з інтэлектуальнымі заданнямі, чым дзеці былых дваран, купцоў і іншых асоб непратлетарскага паходжання. Па адной з версій (праверыць яе даставернасць зараз не ўяўляецца магчымым), асабісты гнёў Сталіна выклікалі нізкія тэставыя балы, пастаўленыя педалагам яго сыну Васілю...

Дарчы, менавіта на тэсціраванне і прыйшоўся асноўны удар падчас разгрому педалагіі як навукі, што невыпадкова. Вельмі часта педалагі таго часу злоўжывалі гэтым самым тэсціраваннем і па выніках яго рабілі карасельныя і паварожныя вывады, выдаючы іх за ісціну ў апошняй інстанцыі.

Ну як, скажыце, па выніках двух-трох тэстаў у пачатковай школе (а то і ў дзіцячым садку) стапаецца выявіць схільнасць дзіцяці да той ці іншай будучай прафесіі? «Вашаю сыну лепш за ўсё падыдзе прафесія муляра!» — аб'яўляюць бацькам шасцігадовага карапуза. — А ваша дачка абавязкова павінна стаць ткачыхай!»

І ўсё, далейшы лёс малых можна лічыць вырашаным. Маўляў, мы лепш ведаем, што патрэбна вашым дзеціям... А ваша задча — рыхтаваць іх да гэтай спецыяльнасці! Нават калі ў будучым гэты карапуз усур'ез захопіцца хіміяй альбо біялогіяй, а дзіцячынка, скажам, лачне пісаць вершы...

Але гэта, я паўтараю, былі мясцовыя перагібы, «цяжкасці росту» педалагіі як навукі. Забараніўшы яе поўнацю, зрабіўшы «лжэнавукай», улады значна замарудзілі развіццё педагагічнай і падлеткавай псіхалогіі, дзіцячых псіхадэягностыкі, аслабіўшы ўвагу да асобы дзіцяці ў працэсах навучання і выхавання.

Дарчы, у іншых краінах, дзе педалагію ніхто і не думаў забараняць, само гэтае паняцце паступова выйшла з ужывання. Педалагія нібы растварылася ў іншых навукх (генетычная псіхалогія, сацыяльная педагогіка, педагагічная сацыялогія, этнаграфія дзіцяства і г.д.). Усё гэта пасляхова развіваецца цяпер і ў нашай краіне. Але мала хто задумваецца над тым фактам, што пачатак усім гэтым сучасным педагагічным навукам дала менавіта педалагія.

Якая, дарчы, не рэабілітавана да гэтага часу...
Генадзь АУЛАСЕНКА

Фестываль

ТАНЦОРЫ-ЖАНГЛЁРЫ ЯБЛЫКАМІ, або Як усплыць на сушы?

У Віцебску прайшоў 27-мы Міжнародны фестываль сучаснай хараграфіі. У ім прынялі ўдзел як «зоркі» сучаснага танца, так і пачаткоўцы з больш як дзесяці краін свету.

Па добрай традыцыі квітки на канцэрты і конкурсы выступленні раскупілі вельмі ахвотна. У прыватнасці, як гарачыя піражкі, распрадалі квітки на канцэрты адкрыцця і закрыцця, выступленні замежных калектываў... Нглядзячы на высокі ўзровень фэсту, кошт квіткаў насамрэч «народны»: самыя танныя каштуюць 35 тысяч рублёў.

Эксперты па сучасным танцы менавіта гэты творчы форум лічаць своеасаблівай «выставай дасягненняў» і «кузняй зорных кадраў» хараграфіі.

Сёлета ў фестывалі за першае месца змагаліся больш за трыццаць творчых камандаў. Гран-пры ўганаравана пастаноўка «Nil» у выкананні дуэта з Японіі Ayaka Nabata & Cotoro ITO Dance Company (на фота ўверсе).

Што цікава, упершыню ажно па тры пастаноўкі былі адзначаны ІІ і ІІІ прэміямі. Сенсацыяй можна назваць і тое, што, каб адзначыць адну з пастацовак, члены журы літаральна... скінуліся грашыма. У выніку з'явілася спецыяльная прэмія.

Фестываль па традыцыі праводзіўся пры падтрымцы Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, якое ў

і віцебскі танцавальны займае сярод іх пачэснае месца... Ён — творчая лабараторыя хараграфічнага мастацтва, — падкрэсліў міністр культуры Беларусі Барыс СВЯТЛОЎ.

На канцэрце падчас адкрыцця фестывалю гледчы ўбачылі феерычнае выступленне артыстаў з Вялікабрытаніі, якія... жангліравалі яблыкамі. А танцоры з Чалыінска паказалі танцавальны спектакль «Апусканні і усплыццё», дзе гледчам прадеманстравалі, як можна усплыць на сушы...

Аляксандр ПУКШАНСКІ

Гала-канцэрт закрыцця фестывалю.

Гала-канцэрт закрыцця фестывалю.

Слухай сваё

Пра што марыць артыст

У пачатку лістапада на свой дзень нараджэння спявак Яўген Літвінковіч прэзентаваў новую песню «Рэальная мара». Цяпер жа артыст рыхтуе чарговы падарунак сваім прыхільнікам — другі дыск пад назвай «Тут і цяпер». Планаўецца, што новая работа выйдзе ў свет якраз напярэдадні ўкраінскага дабрачыннага тура артыста з аднайменнай назвай, які стартуе ў Кіеве. Год таму спявак Яўген Літвінковіч прадставіў свой дэбютны альбом «Да цябе».

«Рэальная мара» напісана маладой аўтаркай Крысцінай Гармазай. Некаторыя кампазіцыі з альбома ўжо вядомыя слухачам: «Дайду да маты», «Тут і цяпер», «Міраж», «Рэальная мара». Будучы і новай кампазіцыі — рок-н-рольная «Непрыгожая», а таксама «Міма мяне» і «Не аддалайся» — іх спявак збіраецца прэзентаваць непасрэдна на канцэртах. Акрамя гэтага, знойдзецца месца і лёсавызначальным кампазіцыям, сярод якіх біяграфічная — «Да цябе», балада «Стрэляная птушка», «Анамалія» і «Мама», пасля прэм'еры якой пра спявака загаварылі як пра выдатнага лірыка.

— Другі альбом для мяне — своеасаблівы падлік зробленага за мі-

Яўген Літвінковіч

нулы год, — кажа Яўген Літвінковіч. — Магчыма, ён не да канца канцэптуальны, але дакладна перадае ўсю палітру фарбаў маёй душы, дзе ёсць боль і надзея, слёзы і радасць, каханне і расчараванне, а самае галоўнае — вера ў жыццё. Спэцыяльна, што гэтыя песні знойдуць свайго слухача, і кожны знойдзе ў іх нешта блізкае.

Нагадаем, што канцэртны тур па трынаццаці гарадах Украіны распачнецца 25 лістапада. Жыхары і госці Кіева змогуць не толькі паслухаць песні любімага артыста ў жывым выкананні, але і першымі набыць чаканы дыск.

Алена ДРАПКО

«Сабака чалавеку — сябар»

Па гарызанталі: 1. Сабака на таго не брэша, чый ... ёсць (прык.). 4. «Сабака чалавеку — ...»Што яно так — даведзена вялікім манайшым Швейцарскім Альпахам. 26. На сваім падвор'і і сабака ... (прык.). 29. Калі хочаш жыць як сабака, а памерці, як ... — жанысі, калі хочаш жыць як ... а памерці як сабака — не жаніся (прык.). 30. Па гаспадару і сабаку ... (прык.). 31. І сабака ласкавае ... знае (прык.). 32. Верхняя частка дрова. 33. Шатландская аўчарка. 34. З паршывага сабакі хоць шэрці ... (прык.).

Па вертыкалі: 1. Які гаспадар, такая й работа: узяў суку за ... цягне за вароты (прык.). 2. Тупамордая сабака, нямецкі бульдог; выкарыстоўваецца ў службовых мэтах. 3. Чалавек сівец ад галавы, а ... ад морды (прык.). 4. Памочнік свяшчэнніка ў час царкоўнай службы. 5. Пра хуткага сабаку, прывучанага гнаць звера. 7. Моцны, раска-

цісты шум. 9. ... і Гаўры. Мянушкі любімых сабак князя Бая, міфічнага першанасельніка Беларусі, на слядах якіх, паводле падання, пацяклі рэкі Дняпро і Дзвіна. 14. Стары сабака на ... не брэша (прык.). 15. «На ... — сякерку, \\\ Саначкі — у руку, \\\ Хлеба ўзяў кусочак. \\\ Цюцік, — свіснуў Жуку». 3 верша Я. Коласа «На рэчку з імгой». 18. Буйны шрот для паліўнай стральбы. 20. Тое, што і яносць. 23. Тоўстыя бліны. Іх дзіўчаты раскладалі на парозе; лічылася, чью першую ... сабака ўхопіць, тая дзіўчына хутчэй выйдзе замуж. 24. Сагома ў снапах пасля няпоўнага ручнога абмалоту (уст.). 25. Тое, што і пажыва (разм.). 27. «Ой, які прыгожы мой!», ... што завецца «Бой». 3 верша С. Новіка-Пюна «Бой». 28. Не вялік ..., ды ўсё ж такі птушка (прык.).

Складзь Лявон ЦЕЛЕШ, г. Дзяржынск.

ліст, які працуе са службовым сабакам; ... лічыцца сабака пароды сенбернар, якую некалі вывелі манайшым Швейцарскім Альпахам. 26. На сваім падвор'і і сабака ... (прык.). 29. Калі хочаш жыць як сабака, а памерці, як ... — жанысі, калі хочаш жыць як ... а памерці як сабака — не жаніся (прык.). 30. Па гаспадару і сабаку ... (прык.). 31. І сабака ласкавае ... знае (прык.). 32. Верхняя частка дрова. 33. Шатландская аўчарка. 34. З паршывага сабакі хоць шэрці ... (прык.).

Па гарызанталі: 1. Сабака на таго не брэша, чый ... ёсць (прык.). 4. «Сабака чалавеку — ...»Што яно так — даведзена вялікім манайшым Швейцарскім Альпахам. 26. На сваім падвор'і і сабака ... (прык.). 29. Калі хочаш жыць як сабака, а памерці, як ... — жанысі, калі хочаш жыць як ... а памерці як сабака — не жаніся (прык.). 30. Па гаспадару і сабаку ... (прык.). 31. І сабака ласкавае ... знае (прык.). 32. Верхняя частка дрова. 33. Шатландская аўчарка. 34. З паршывага сабакі хоць шэрці ... (прык.).

Па вертыкалі: 1. Які гаспадар, такая й работа: узяў суку за ... цягне за вароты (прык.). 2. Тупамордая сабака, нямецкі бульдог; выкарыстоўваецца ў службовых мэтах. 3. Чалавек сівец ад галавы, а ... ад морды (прык.). 4. Памочнік свяшчэнніка ў час царкоўнай службы. 5. Пра хуткага сабаку, прывучанага гнаць звера. 7. Моцны, раска-

цісты шум. 9. ... і Гаўры. Мянушкі любімых сабак князя Бая, міфічнага першанасельніка Беларусі, на слядах якіх, паводле падання, пацяклі рэкі Дняпро і Дзвіна. 14. Стары сабака на ... не брэша (прык.). 15. «На ... — сякерку, \\\ Саначкі — у руку, \\\ Хлеба ўзяў кусочак. \\\ Цюцік, — свіснуў Жуку». 3 верша Я. Коласа «На рэчку з імгой». 18. Буйны шрот для паліўнай стральбы. 20. Тое, што і яносць. 23. Тоўстыя бліны. Іх дзіўчаты раскладалі на парозе; лічылася, чью першую ... сабака ўхопіць, тая дзіўчына хутчэй выйдзе замуж. 24. Сагома ў снапах пасля няпоўнага ручнога абмалоту (уст.). 25. Тое, што і пажыва (разм.). 27. «Ой, які прыгожы мой!», ... што завецца «Бой». 3 верша С. Новіка-Пюна «Бой». 28. Не вялік ..., ды ўсё ж такі птушка (прык.).

Складзь Лявон ЦЕЛЕШ, г. Дзяржынск.

Датаў Падзеі Людзі 25 лістапада

1562 год — нарадзіўся Лопэ дэ Вега, іспанскі пісьменнік, аўтар першай п'есы пра Расію на Захадзе. Яна з'явілася ў 1617 годзе, калі ў самой Расіі пра тэатр яшчэ ніхто і не думаў. Гэта была трагедыя пра падзеі Смугнага часу пачатку XVII стагоддзя. Называлася яна «Вялікі князь Маскоўскі». Іспанскі драматург, паэт і празаік пісаў вельмі хутка і стварыў нямаля твораў. Некаторыя даследчыкі адлічваюць 2000 яго п'ес. Лопэ дэ Вега адмовіўся ад існуючага тады прыняцця адзіства месца, часу і дзеяння і смела злучыў у сваіх п'есах элементы калімачнага і трагічнага, стварыўшы класічны тып іспанскай драмы. Ён мала клапаціўся аб захаванні сваіх твораў. Аднак і сёння многія п'есы іспанскага драматурга паспяхова ідуць у тэатрах.

1714 год — нарадзіўся (Гродзеншчына) Таша Жаброўскі, беларускі архітэктар, матэматык. Прадстаўнік стылю барока. Вывучаў філасофію ў Віленскай езуіцкай акадэміі, матэматыку, фізіку, астраномію і архітэктару ў Вене і Празе. Выкладаў у Віленскай езуіцкай акадэміі і Палацкай калегіуме. Сярод асноўных збудаванняў: езуіцкі касцёл у Бабруйску, касцёл святога Ігнаці, і калегіум у

Вільні і іншыя. Праектаваў палац Агінскага ў вёсцы Ручыца на Вілейшчыне.

1914 год — 100 гадоў таму нарадзіўся (г. Гомель) Іван Яўдэвіч Палкоў, дзяржаўны і партыйны дзеяч Беларусі, Герой Сацыялістычнай Працы (1973). У 1949 годзе скончыў Вышэйшую партыйную школу пры ЦК ВКП (б). Быў на камсамольскай рабоце ў Гомелі, Магілёве, Куйбышаўе. У Вялікую Айчынную вайну — адзін з арганізатараў і кіраўнікоў камсамольска-маладзёжнага падполля і партызанскага руху ў Гомельскай вобласці. З лістапада 1942-га — сакратар Гомельскага падпольнага абкома ЛКСМБ, у жніўні—лістападзе 1943-га — камісар першай Гомельскай партызанскай брыгады, затым — першы сакратар Гомельскага, Мінскага абкомаў ЛКСМБ. З 1949 года — на сваескай партыйнай рабоце. У 1977-1985 гг. Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР, адначасова, да 1985-га, намеснік Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета ССРСР. Аўтар успамінаў. Памер у 2004 годзе.

Было сказана

Мікола ФЕДЗЮКОВІЧ, паэт: «Незабытае імя Маці — як гаючы глыток жыцця».

СЁННЯ

Месяц

Першая квадра 29 лістапада. Месяц у сур'і Казрога.

Імяніны

Пр. Аляксандра, Барыса, Івана, Констанціна, Ніла, Уладзіміра, К. Кацярыны, Марыі, Клеменса, Яўхіма.

Сонца	Усход	Захад	Даўжыня дня
Мінск	8.55	16.58	8.03
Віцебск	8.50	16.41	7.51
Магілёў	8.45	16.48	8.03
Гомель	8.34	16.52	8.18
Гродна	9.09	17.14	8.05
Брэст	9.02	17.22	8.20

ЗАЎТРА

Геамагнітныя ўзрушэнні

ГРОДНА 759мм рт.сл. -1...+1°C -4...-2°C	ВІЦЕБСК 760мм рт.сл. -6...-4°C	МАГІЛЁЎ 755мм рт.сл. -9...-7°C -5...-3°C
МІНСК 751мм рт.сл. -6...-4°C -5...-3°C	БРЭСТ 758мм рт.сл. -1...+1°C -4...-2°C	ГОМЕЛЬ 759мм рт.сл. -6...-4°C -4...-2°C

Абазначэнні:

- няма прыкметных геамагнітных узрушэнняў
- невялікія геамагнітныя узрушэнні
- слабая геамагнітная бура

...у суседзях

ВАРШАВА +3...+5°C	КІЕЎ -4...-2°C	РЫГА +1...+3°C
ВІЛЬНЮС -4...-2°C	МАСКВА -7...-5°C	С.-ПЕЦЯРБУРГ -1...+1°C

УСМІХНЕМСЯ

Да Новага года застаецца ўсё менш часу. Сын старанна піша лісты Дзеду Марозу і складае іх у маразілцы...

І што такое на мяне ўчора найшло? Перад халадзільнікам да гэтага часу сорама.

— Тут цябе Мікола вельмі шукаў. Хацеш з табой дроў пакалоць.
— Я яму сто тысяч павінен і не аддаю. А з чаго ты вырашыў, што ён са мной хацеш дроў пакалоць?
— А ён з сякерай прыходзіць.

Жанчыне трэба тэлефанаваць два разы. Каб яна знайшла тэлефон і каб адказала.

ЗВЯЗДА БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

ЗАСНАВАЛІНІКІ: Савет Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Палата прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь.

РЭГІСТРАЦЫЙНАЕ ПАСВЕДЧАННЕ НУМАР 2 АД 17 ЛЮТАГА 2009 ГОДА, ВЫДАДЗЕНАЕ МІНІСТЭРСТВАМ ІНФАРМАЦЫЙСЬКІХ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ.

Выдавец — галоўны рэдактар КАРПІКОВІЧ Аляксандр Мікалаевіч.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛІГІЯ: Н. ДРЫЛА (намеснік галоўнага рэдактара), Н.КАРПЕНКА (першы намеснік галоўнага рэдактара), А.КЛЯШЧУК, А.ЛЯХОВІЧ (першы намеснік дырэктара), Н.РАСОЛЬКА, С.РАСОЛЬКА, А.СЛАНЕЎСКІ (намеснік галоўнага рэдактара), В.ЦЕЛЯШУК, Л.ЦІМОШЫК.

Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом «Звязда».

АДРАС: 220013, г. Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а.

ТЭЛЕФОНЫ: прыёмнай — 287 19 19 (тэл./факс); адрэдакцыі: пісьмаў — 287 18 64, падліку і распаўсюджвання — 287 18 38, 287 17 21, сакратарыята — 292 05 82, адказных за выпуск дадаткаў: «Чырвоная змена» — 292 44 12; «Мясцовае самакіраванне» — 292 44 12, уласных карэспандэнтаў: у Брэсце: 20 37 98, Віцебску: 43 23 74, Гродне: 43 25 29, Гомелі: 40 91 92, Магілёве: 32 74 31, на Мінскай вобласці: (017) 292 21 03; бухгалтэрыі: 287 18 81.

http://www.zviazda.by; ПРЫЁМ тэл./факс: 287 17 79, e-mail: info@zviazda.minsk.by, РЭКЛАМЫ e-mail: reklama@zviazda.by

(для зваротаў): zvarot@zviazda.minsk.by

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў, іх меркаванні не заўсёды супадаюць з меркаванням рэдакцыі. Рэдакцыя па сваім меркаванні адбірае і публікуе адрасаваныя ёй пісьмы. Перадруж матэрыялаў, апублікаваных у «Звяздзе», толькі з дазволу рэдакцыі.

Матэрыялы, назначаныя гэтым значком, з'яўляюцца рэкламнага характару. Адказнасць за змест рэкламы нясуць рэкламадаўцы.

Газета адлюстравана ў Рэспубліканскім унітарным прадпрыемстве «Выдавецтва «Беларускі Дом друку» ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004.

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 79. Выходзіць 5 разоў на тыдзень. Тыраж 19.938. Індэкс 63850. Зак. № 4755.

М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 Нумар падпісаны ў 19.30
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 24 лістапада 2014 года.